

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Att arbeta med svenska som andraspråk: några möjligheter och utmaningar

Sofia Wester

LAU370

Handledare: Jan Lindström

Examinator: Michael Walls

Rapportnummer: HT11-2450-03

Abstrakt

Examensarbete inom lärarutbildning

Titel: Att arbeta med svenska som andraspråk: några möjligheter och utmaningar

Författare: Sofia. Wester

Termin och år: HT-2011

Kursansvarig institution: LAU 370: Sociologiska institution

Handledare: Jan Lindström

Examinator: Michael Walls

Rapportnummer: HT11-2450-03

Nyckelord: Skola, pedagoger, föräldrar, svenska som andraspråk

Sammanfattning

Under de 30 senaste åren har antalet invandrare ökat i Sverige, vilket har resulterat i att antalet elever med annat modersmål än svenska har ökat i skolan. Dessa elever, som har ett annat modersmål än svenska, erbjuds att läsa svenska som andraspråk. Senare tids forskning har visat att det underlättar för elever att lära sig ett nytt språk via modersmålet. Därför vill jag i mitt examensarbete undersöka hur lärare i svenska som andraspråk kan arbeta med språkinläringen och hur relationen mellan detta ämne och elevernas modersmålundervisning kan se ut. Syftet med arbetet är att bland annat undersöka hur pedagogerna bedriver undervisningen i svenska som andraspråk och hur integrationen av modersmålslärnakan organiseras. I forskningsöversikten presenteras aktuell forskning kring flerspråkigabarn och vilken betydelse användandet av modersmålet har vid inläring av ett nytt språk.

I studien har fyra kvalitativa intervjuer gjorts med fyra lärare i tre olika stadsdelar. Skolorna är fyra skilda skolor och har helt skilda upptagningsmiljöer vad det gäller eleverna. Detta har jag gjort för att nå ett brett spektrum av arbetsförhållanden från stadsdelar med hög andel elever med annat modersmål än svenska till stadsdelar med få flerspråkiga elever.

I resultatet visade att upplägget på undervisningen och arbetsmetoderna som användes i klassrummet var olika mellan skolorna, men organisatoriskt fann jag inget som kunde tyda på något som skilde dem åt. En skola skilde sig markant från andra skolor. På den skola som hade högst andel flerspråkigaelever undervisades alla elever i svenska som andraspråk, d.v.s. alternativet att läsa ämnet svenska erbjuds inte. En av slutsatserna i undersökningen är att alla lärare vill samarbeta med modersmålslärarna och mer tid till studiehandledning önskades också. Även tidigare forskning påvisar att ett väl fungerande samarbete i lärarlagen stödjer elevernas framtida utveckling.

Ordförklaring I arbetet kommer ni stöta på benämningar som ”*tvåspråkig*” och ”*flerspråkig*” som är centrala begrepp i mitt arbete. Därför vill jag förklara vad de står för.

Modersmål: barns och elevers första språk samt ämnet modersmål (med kursplan och betygskriterier)(Beijer, 2008).

Förstaspråk: barnets/elevens första språk- används bl.a. när detta språk inte är modersmål för en eller båda föräldrarna (Beijer, 2008).

Andraspråk: ett för flerspråkiga elever ”nytt”språk som också är det dominerande språk i samhället (Beijer, 2008).

Flerspråkig: här oftast om person med annat modersmål än svenska. Ersätter numera allt oftare det tidigare vanliga **tvåspråkig**(Beijer, 2008).

Förberedelseklass: undervisningsgrupp för nyanlända elever eller elever med begränsad språkfärdighet i svenska (Beijer, 2008).

Moderna språk: när personen väljer att lär sig ytterligare språk efter att modersmålet har etablerats i skolspåret, tidigare kallades det för **främmande språk**(Beijer, 2008).

Majoritetsspråk: det dominerande språket i samhället, ofta är detta även undervisningspråket- t.ex. svenska språket i Sverige(Beijer, 2008).

Minoritetsspråk: annat språk än det dominerande språket i samhället(Beijer, 2008).

Innehållsförteckning

1. Bakgrund		1
2. Syfte och frågeställning	1	
3. Tidigare forskning	1	
3.1 Modersmålets betydelse	2	
3.2 Modersmål, tvåspråkighet och identitet	2	
3.3 Föräldrarnas Attityder	3	
3.4 Språkinläring	4	
3.5 Tvåspråkighet/Förstaspråkinläring och andraspråkinläring	6	
3.6 Minoriteter, identiteter och maktrelationer	6	
4. Teori		7
4.1 Behavioristisk synsätt	7	
4.2 Monokulturellt perspektiv	7	
4.3 Sociokulturellt perspektiv	7	
5. Skolan och undervisning	8	
5.1 Svenska som andraspråk	9	
5.2 Studiehandedning	9	
5.3 Bakgrunsfakta om modersmålsundervisning	9	
5.4 Modersmålsundervisning	10	
6. Metod	11	
6.1 Val av metod	11	
6.2 Urval och intervjupersoner	11	
6.3 Genomförande av intervjuerna	11	
6.4 Bearbetning av data	12	
6.5 Studiens tillförlitlighet	12	
6.6 Forskningsetik	12	

7.Resultatredovisning	13
7.1 Presentation av samtliga skolor och pedagoger	13
7.2 Pedagogernas olika sätt att arbeta och bedöma ämnet svenska som andraspråk Lärare 1,2, 3 och 4	14
7.3 Pedagogernas samarbete med modersmålslärarna Lärare 1, 2, 3 och 4	17
7.4 Pedagogernas syn på förädlarnas attityder till modersmålet, svenska som andraspråk och tvåspråkighet Lärare 1, 2, 3 och 4	18
7.5 Vilket material använder pedagogerna i undervisningen och hur går uppföljningen till? Lärare 1, 2, 3 och 4	20
7.6 Pedagogernas förslag på förbättringar	21
8.Resultatdiskussion	22
8.1 Pedagogernas olika sätt att arbeta och bedöma ämnet svenska som andraspråk	22
8.2 Pedagogernas samarbete med modersmålslärarna	24
8.3 Pedagogernas syn på förädlarnas attityder till modersmålet och svenska som andraspråk	26
8.4 Vilket material använder pedagogerna i undervisningen och hur går uppföljningen till?	27
9. Slutdiskussion	28
9.1 Modersmålsundervisning på skoltid	28
9.2 Att med bo i en segregerad stad, fördelar och nackdelar med att byta skola till centrum	28
9.3 Ska man prata svenska eller sitt modersmål hemma med sina flerspråkiga barn	29
9.4 Varför beteckningen ”svenska som andraspråk”, positiva och negativa sidor med förberedelseklass?	30
9.5 Didaktiska reflektioner	31
9.6 Förslag till fortsatt forskning	31
Referenslista	32
Bilaga 1: Intervjufrågor	34

1. Bakgrund Sedan 1900-talets början har antalet utlandsfödda stigit i Sverige. Idag lever vi i ett samhälle med blandade nationaliteter och i skolas värld möter vi lärare allt fler elever med olika språk och olika kulturella bakgrunder. Detta möte ger oss utmaningen att hantera olika språkfärdigheter i ett klassrum. En viktig del i detta är att vi måste vara utbildade i ämnet svenska som andraspråk. Skolverkets krav är att lärare ska kunna bedöma om eleven behöver svenska som andraspråk, vilket inte en lärare klarar av om hon/ han inte har kunskaper i ämnet.

Idag förs debatten om att barn och ungdomar med en annan bakgrund misslyckas med att uppnå slutbetyget i svenska. Ämnet har blivit aktuellt den sista tiden, inte minst genom att enheten Siris på skolverket, som arbetar med kvalitet och resultat på skolor, har tagit fram statistik som visar att färre elever med utländsk bakgrund går ut med slutbetygen i nionde klass (Skolverket, 2011).

Många gånger kan man undra vad dessa misslyckanden från eleverna beror på. I mitt arbete ska jag belysa viktiga faktorer som kan spela en avgörande roll för dessa elevers språkutveckling. Detta problemområde tycker jag är viktigt att studera och fördjupa sig i. Mitt intresse för flerspråkighet växte i början av utbildningen, men har blivit starkare nu när debatten är så het och när skolorna misslyckas med arbetet med flerspråkiga elever. Själv är jag uppvuxen i Sverige men har mina rötter från Iran och arbetar sedan fem år tillbaka med SFI som är svenska för invandrare. Därför berör detta ämne mig extra starkt. Jag har varit nyfiken på att undersöka hur pedagoger uppfattar sitt arbete med flerspråkiga elever. Hur bedrivs ämnet svenska som andraspråk? Vad säger styrdokumentet och skolförordningen?

2. Syfte och frågeställning

Mitt syfte med arbetet är att undersöka hur undervisningen i svenska som andraspråk kan bedrivas. För att nå mitt syfte söker jag svar på följande frågor:

- 1. Vad säger tidigare forskning om inlärning av ett eller flera språk?*
- 2. Hur kan man som lärare arbeta med ämnet svenska som andraspråk?*
- 3. Hur kan integrationen i skolan av modersmålslärarna organiseras?*
- 4. Vilken erfarenhet har lärarebland elever av samverkan med föräldrarna, när det gäller barns språkinlärning?*

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer jag redogöra för vad tidigare forskning har kommit fram till rörande barns språkinläring. Områden som tas upp är modersmålets betydelse, språk och identitet, föräldrars attityder till språkinläring, tvåspråkighet och minoriteter, identiteter och maktrelationer.

3.1 Modersmålets betydelse Andersson & Jansson (2007) skriver att språkforskarna Thomas och Collier (2002) i 20 års tid har studerat 40 000 barn med ett annat första språk än engelska. Deras studie visar att elever som har ett starkt modersmål och ett starkt majoritetsspråk har bättre förutsättningar att klara sina studier. De har även pekat på att om modersmålet integreras in i andra ämnen i skolan gör eleverna bättre och större framsteg i skolan. Detta betyder att modersmålläraren och en lärare i ett skolämne, som matematik, hade varit i klassrummet samtidigt. Modersmålläraren hade fungerat som en resurs i undervisningen och eleverna på så sätt fått ordet förklarad. Metoden är optimal, men vi som är lärare idag och blivande lärare vet att verkligheten ser annorlunda ut. Pedagoger vill att eleverna ska göra framsteg och utvecklas, men tyvärr måste skolorna dra in på resurser och då drabbar det eleverna. Hystenstam & Tuomela (1996) konstaterar att Viberg säger att om man har ett kvalificerat förstaspråk i bagaget blir andraspråksinläringen mycket effektivare och lättare. Viberg menar att barnets språk och begreppsutveckling sker parallellt med varandra på så sätt påverkar dem varandra och stödjer varandra ”Att ha tillgång till sitt modersmål underlättar också språkutvecklande och lärande inom olika områden” (Läroplanen, 2011 s.15). Även läroplanen tar upp detta viktiga ämne om vikten av modersmål.

Även Gisela Håkansson, professor i språkvetenskap vid Lunds universitet, betonar vikten av modersmålets betydelse för andraspråksutveckling (Håkansson, 2003). Undersökningen som hon har gjort på barn visade att barnens ålder har en avgörande roll för hur rikt ordförrådet är. Barn som har invandrat till Sverige eller varit i kontakt med svenska språket efter 10 års ålder hade bättre ordförråd i sitt modersmål än i svenska, medan de barnen som var födda i Sverige, men hade ett annat modersmål än svenska hade rikare ordförråd i svenska än i modersmålet. Andra faktorer, som kom fram i den empiriska undersökningen, var utanför skolan alltså det vill säga individuella faktorer, som motivation, miljö och ålder.

3.2 Modersmål, tvåspråkighet och identitet

Ordet identitet kan användas i många sammanhang och kan användas i exempel om etnisk identitet, språkliga identitetsbyte etc (Otterup, 2004). Den tyske kulturteoretikern Thomas Ziehe (1989) definierade identitet som är något som är upp till individen att forma själv alltså inget man har med sig från sin bakgrund. I boken *Språkliga möten tvåspråkighet och kontaktlingvistik* skriver Börestam & Huss (2001) att modersmålet är något som är sammankopplat med individens identitet. Bara för att modersmålet är det första språket man lär sig i livet behöver det inte förknippas till modersmålet i ens fortsatta liv. Håkansson (2003) refererar i boken ”*Tvåspråkighet hos barn i Sverige*” till Tove Skutnabb-Kangas (1981) som utformat modersmål och tvåspråkighet utifrån fyra olika kriterier:

☒ **Ursprungskriteriet** – Är det enklaste och klaraste kriteriet då det säger att modersmålet är det språk man tar till sig först och tvåspråkig är den person som har lärt sig två språk från allra början.

☒ **Kompetensskriteriet**- Är när modersmålet är det språk man behärskar bäst och tvåspråkig person behärskar två språk lika bra. Författaren menar på att detta kriterium är mycket svårt att definiera då tvåspråkiga personer menar att det använder sina två språk i olika situationer, därför att det svårare att avgöra om man behärskar båda språket lika bra.

☒ **Funktionskriteriet**- Är när man använder modersmålet mest och en tvåspråkig person kan använda två språk i situationer om krav skulle ställas.

☒ **Attitydkriteriet**- Innebär att modersmålet är det språk man identifiera sig själv med och att en tvåspråkig person identifieras av andra som tvåspråkig eller identifierar sig själv till tvåspråkig (Håkansson, 2003 s. 15).

Skutnabb-Kangas och Börestam & Huss skiljer mellan definitionen av modersmål och tvåspråkighet. Enligt Skutnabb-Kangas förknippas modersmål med det språk man behärskar bäst förutom attitydkriteriet, medan Börestam & Huss knyter hårdare an till en identitetsfrågan. Ett exempel kan vara andra generationers invandrare då många av dem inte behärskar modersmål lika bra som svenska språket. Ett annat exempel kan vara barn som har ett annat modersmål än svenska och är födda i Sverige eller bost i Sverige den största delen av sitt liv och inte behärskar sitt modersmål varken i tal eller skrift. De anser att svenska är det språk de behärskar bäst.

3.3 Föräldrarnas attityder Den sociala miljön är också viktig för elevens språkutveckling. Förälders sociala bakgrund och attityder har en stor inverkan till det nya språket. I många fall hävdar Viberg att barn som har fått uppmuntran av bland annat föräldrar har det resulterat till att eleverna blivit motiverade och detta har underlättat inläringen av andraspråket. Viberg(1996) skriver också att familj och vänner är språkförebilder för barnen att det är i samspel med dem som man lär sig tala ett språk.

Det kan hända att de vuxnas låga förväntningar kan hindra flerspråkiga barns utveckling. Barnens möjligheter blir begränsade och på så sätt får dem inte utveckla språket som en enspråkig. Detta blir en avgörande faktor för elevernas framgång eller svårighet. Som förälder kan man vara orolig om modersmålet står i vägen för flerspråkiga barns språkutveckling. I boken *Barn med flera språk* av Gunilla Ladberg (1996) tas just det ämne upp att föräldrar tror att det är bättre att begränsa antalet språk att t.ex. modersmålet inte används i skolarbetet. Förr gav BVC, barnläkare och talpedagoger i många år råd till föräldrar att inte tala sitt modersspråk med barnen, men då var det bara av ren okunnighet skriver Johansson (i Laderberg 1996). Idag har föreställningen att språk skulle hindra varandra förändrats radikalt betonar Johansson (i Laderberg 1996). Ändå kan man höra repliker som ”Modersmål, ja men

låt dem lära sig svenska ordentligt” som Gunilla Ladberg skriver i ovan nämnda bok. Hon skriver vidare att idag ger språkforskare som är insatta i detta med flerspråkighet råd till alla föräldrar, BVC, läkare och talpedagoger att tala sitt modersmål med barnen och hålla fast vid det. Skolverket gav ut en broschyr 2002 som handlade om *Två språk eller fler?* Där kanföräldrar få stöd och tips hur de ska gå till väga. I broschyren tydliggörs och förklaras vilka fördelar modersmålet har i det svenska språket.

3.4 Språkinläring

Det finns många teorier om hur språkinläring går till. I boken *Två flugor i en smäll* (2001) tar författarna Bergman, Sjöqvist, Bülow & Ljung upp språkforskaren Stephen Krashens teori om andraspråksinläring. Han hävdar att den viktigaste förutsättningen för språkinläring är att den som lär sig ett nytt språk möter ett rikt och varierat språk på lagom nivå. Enligt teorin måste inflödet ligga ett steg över elevens språkförmåga. Detta låter enkelt och självklart men hur ska man veta vilken nivå som är lagom för inlärares, oftast har läraren kontroll över läromedel och språket som eleven möter i undervisningens då kallas det för anpassat inflöde enligt Krashen. Efter det att eleven tagit in inflödet börjar bearbetning av input. Sista delen av processen ska eleven visa vad som hon/han har lärt sig genom utflödet. Det lättaste sättet att analysera elevens kunskaper är genom skrift och tal. Krashen menar att inflödets roll är mycket viktigt för inlärares eftersom det är utifrån det som utflödet visar vad eleven har lärt sig (Bergman et al., 2001).

Viberg (1996), som forskat om språkinläring, betonar även inflödets roll. Han menar att inlärares själv är en viktig faktor till inläringen. Språkinläring sker bäst på ett naturligt sätt, alltså att inlärares möter språket i lämpliga situationer. På så sätt förstår inlärares väsentliga delar av det som sägs. ”Språkundervisning bör därför utformas så att den ger rikliga och varierande tillfällen att delta i meningsfylld kommunikation.” (Viberg 1996, s. 116). Med detta citat kan vi ta lärdomen att som lärare är det viktigt att presentera och stimulera ett arbetssätt för eleverna som skapar miljöer som är meningsfulla och kommunikation kan förekomma. Vi får inte glömma att interaktionen mellan elev och elev har också en betydande roll i undervisningen då eleverna får chansen att kommunicera med varandra och lära av varandra (Säljö, 2000).

Enligt Viberg (1996) är språkanvändningen motorn till språkutveckling och den sociala situationen utanför skolan har en avgörande roll i språkinläringen. Vissa barn har mycket kontakt med infödda svenskar och får använda språket på den vägen, medan andra barn aldrig har någon kontakt med infödda svenskar och aldrig får chansen att använda språket på samma sätt. Här tas det upp en viktig aspekt. Vilka talare av målspråket kommer inlärares i kontakt med? Vart man bor och vad man har för social situation utanför skolan har visserligen betydelse för språkanvändningen.

I storstäder såsom Göteborg bor majoriteten av invandrare i segregerade områden påstås (Andersson, Bråmås och Hogdal, 2006), vilket visar att chansen till att barn med ett annat modersmål än svenska i en segregerad stadsdel kommer i kontakt med svenska barn är liten.

Vissa barn som är födda här kan flytande svenska i vardagliga sammanhang, men har stora svårigheter med att skriva och läsa och ett fattigt ordförråd. Det finns barn som kommer när de är små och som inte talar flytande svenska men ändå utvecklas mycket snabbt i svenska språket, tack vare att dem har varit i kontakt med kamrater utanför skolan och har på så sätt fått en rik i talspråk. Ett bra sätt att utveckla språket är att hitta en aktivitet som man tycker om och på så sätt integrera sig in i det svenska samhället. I Läroplanen för 2011 står det att syftet med undervisningen av svenska som andraspråk är bland annat att eleven ska kunna kommunicera på ett vardagligt språk men även kunna klara sig ute i samhället (s.239).

Både Börestam & Huss (2001) och Viberg (1996) konstaterar att andraspråksinläring sker först när första språket är etablerad. När man flyttar till ett nytt land kan man lära sig språket på ett formellt sätt eller informellt sätt. Formellt sätt är att undervisningen är baserad på en traditionell undervisning i klassrummet med skolböcker, medan informellt sätt är det närmiljöer som personen vistas i och på så sätt fångar upp och tar in språket. Ett exempel är moderna språk i skolorna det sker på ett formellt sätt då eleven blir undervisad i skolan av ett språk som han/ hon har valt att läsa så som franska och tyska.

Enligt Viberg (1996) tar det ca 2 år för en elev som saknar eller har svaga kunskaper i språket att uppnå en basfärdighet i svenska. För att uppnå samma nivå i läsnämnena som en förstaspråkinlärare tar det 5- 8 år för eleven. Självklara faktorer som spelar in i utvecklingen är bland annat individens kapacitet att det går snabbare eller att det tar ännu längre tid. Viberg skriver att:

Elever med svenska som andraspråk genomgår nämligen en dubbel språkutveckling i skolan. De ska komma ikapp elever med svenska som modersmål då det gäller den grundläggande förmågan att tala svenska som deras svensktalande kamrater tillägnat sig redan före skolstarten. (Viberg, 1996 s. 111).

Det betyder att flerspråkiga elever ska samtidigt lära sig lika mycket som sina svenskspråkiga kamrater, då är det viktigt att eleverna tar till sig motsvarande kunskaper vad det lär sig modersmålsundervisningen, det är också ett viktigt ämne i skolan för elever som redan innan skolstarten talar svenska (Viberg, 1996). Det kan hända att barn som är födda i Sverige kan ha brister i basen på sitt modersmål. Med bas menar Viberg en muntlig färdighet på en normal nivå som är uppnådd vid skolstarten. En viktig komponent med språkbehärskning är ordförrådet, enligt Viberg (1996) har det uppskattats att en svenskfödd sjuåring basordförråd är mellan 8000-10 000 ord. Forskningen visar att om eleven inte behärskar sitt modersmål och har stora brister i svenska språket blir det jättesvårt för eleven att bygga vidare. Om vi tittar på metoden så måste eleven bygga upp sitt språk från grunden. Eleven behöver därför med hjälp av läraren få stöd i modersmålet för att bygga upp ett språk som ligger på en bas nivå och arbeta parallellt med svenska språket (Viberg, 1996).

En viktig aspekt som Viberg också tar upp och belyser är att oavsett ålder på elever eller ämne som man som lärare undervisar skall man ha kunskaper om ämnet andraspråkutveckling, eftersom eleverna studerar andra ämnen i skolan. Ett exempel kan vara i matematik där man tar för givet att eleven inte behöver behärska språket när hon/han ska lösa en matematikuppgift. Många gånger fastnar de vid svåra ord i läsuppgifterna som kan dra ner på

elevens betyg. Som ämneslärare kanske man inte har en aning om hur svårt det kan vara för eleven att tillägna sig språket. I dagens skolor ses dessa elever som förstaspråkselever i sin inläring och därför resulterar det ofta att de faller mellan stolarna och inte uppnår betyget i detta fall i matematik.

3.5 Tvåspråkighet/Förstaspråkinläring och Andraspråksinläring

I många familjer finns det barn som växer upp med två språk. Utvecklingen av språken fungerar på samma sätt som enspråkiga barns språk. Skillnaden är bara att tvåspråkiga barn kan växla mellan språken. Håkansson (2003) tar upp några tillvägagångssätt som familjer använder med sina tvåspråkiga barn. Ett sätt är att prata förstaspråket hemma och andraspråket borta alltså utanför hemmet. Vissa familjer använder sig av språktid och språkrum strategier så att man använder minoritetsspråket en viss tid på en bestämd plats vilket exempelvis vara på morgonen vid frukostbordet. När barnet sedan går till skolan eller dagis växlar hon/han till majoritetsspråket. Ett sätt är att varken använda sig av språktid eller språkrum, detta innebär att föräldrarna pratar språken när de känner för det. Tabouret-Keller (1962) i Håkansson (2003) visar att studier på att barn som använde sig av blandstrategin hade mycket svårare hålla isär språken. Den effektivaste metoden att få tvåspråkiga barn är att föräldrarna talar varsitt språk med barnet (Håkansson, 2003).

Simultan tvåspråkiga barn varit ett inlärningsmönster som har varit populärt sedan flera decennier tillbaka. Successiv tvåspråkighet skriver (Håkansson, 2003) innebär att barnet först lär sig ett språk sedan ett annat. Forskning har visat att det inte är många successiva tvåspråkiga barn som uppnår samma språkliga nivå som ett simultant tvåspråkiga barn. Det som kan påverka uttalet i inlärningsprocessen är den stigande åldern av barnet. Något som många vuxna känner igen sig i när de ska lära sig ett nytt språk. Den största huvudskillnaden mellan förstaspråkinläring och andraspråksinläring är när det lilla barnet lär sig sitt modersmål. Då utvecklas det kognitivt och samtidigt utvecklas det språkligt. Andraspråkinläraren har redan lärt sig ett språk och även nått en viss kognitiv mognadsnivå.

3.6 Minoriteter, identiteter och maktrelationer Jim Cummins är en kanadensisk tvåspråkighetsforskare som är en av många forskare som säger att orsaken till att minoritets elever ofta misslyckas i skolan är för de traditionella mönster vi lever kvar i med maktrelationer mellan dominerande och underordnade grupper i samhället (Otterup, 2004). Han har en positiv tro på att skolan och skolpersonalen kan bidra med en utveckling för minoritets elever genom att arbeta med frågor som rör språkinläring, utveckling och identitetsutveckling (Otterup, 2004). En viktig aspekt som ses i detta är att läraren blir medveten om de maktförhållanden som finns i samhället. Lärarens roll är att arbeta för att etablera samverkande i klassrummet. Den centrala modellen som har representerar är relationen och interaktionen mellan lärare och elev.

Han påpekar att skolan skall vara en öppenplats för diskussion om hur skolan ska förhålla sig till att gynna minoritets elevers språk och kunskapsutveckling. Cummins menar att läraren måste bejaka elevens kulturella, språkliga och personliga identitet för att skapa motivation hos eleven och viljan att satsa på sig själv i inlärningsprocessen.

I hans modell lyfts tre olika undervisningsfokus fram. Det första som tas upp är att läraren ska fokusera på innehåll och budskap, att eleverna ska få en förståelse i språket och att språkutvecklingen ska vara medveten. Det anses viktigt att läraren ska ge förklaringar för eleven hur språk och makt hänger ihop. Slutligen måste undervisningen ge eleverna möjlighet att uttrycka personliga relationer till sin identitet och begåvning på andraspråket genom olika språkanvändningar.

I boken *Invandrarbakgrund eller skolsvårighet* skriver författaren Pirjo Lahdenperä(1997) som är professor i pedagogik, om lärarens uppfattningar om varför svårigheter uppstår för elever med invandrarbakgrund i skolan. I studien framkom det att cirka 83 % av lärarna ansåg att eleverna var bärare till de brister och svårigheter som de möter i skolan. Cirka 55 % ansåg lärarna att det var elevernas egna egenskaper som beteende och bakgrund och 16 % fann att orsakerna till problem i skolmiljön. Lahdenperä fann att 70 % av lärarnas förhållningsätt till eleverna uppfattade att negativa skolarbete berodde på elevernas invandrarbakgrund och etnicitet. Hon kom fram till att om läraren och eleven hade samma bakgrundsfaktorer så som utbildning, etnicitet etc. skapar det bättre samspel mellan dem och tvärtom om läraren och eleven hade olika etniska och olika kulturer ökar avståndet negativt och eleven känner av särskiljning och utanförskap.

4. Teori

I detta avsnitt beskrivs olika synsätt på hur lärande går till så som ett monokulturellt perspektiv och sociokulturellt perspektiv.

4.1 Behavioristisk synsätt

I boken *Tvåspråkighet hos barn i Sverige* tar författaren upp (Viberg, 1987) språkinlärningstyper. Han menar att förstaspråkinlärning sker före tre års ålder inlärningen sker av ett eller flera språk. När barn lär sig flera språk samtidigt kallas det för simultan språkinlärning. Enligt behavioristiska synsätt lär sig barn språk genom att härma vuxna. Detta sätt att se det på dominerade under 50-talet. Efter behavioristiska kom den kognitiva inlärningsteorin. Den pekade på att barn kan snappa upp ord genom härming men inte grammatiken i språket. Ibland kan man höra barn säga gånge istället för gick eller sjungde istället för sjöng, detta händer tack vare att barn inte kan böja oregelbundna verb.

4.2 Monokulturellt perspektiv

Med ett monokulturellt perspektiv menas att ett förhållandesätt som hävdar att i Sverige bör man bara tala svenska. Man utgår att svenska är det viktigaste ämnet att lära sig för barn som har ett annat modersmål än svenska(Lahdenperä & Lorentz, 2010). Vanligast tror man också att barn bara lär sig ett språk i taget. Om vi ska utgå från det synsättet blir lärarnas uppgift att ”försvenska” barnen i de svenska undervisningen, alltså ändra barnens värderingar och beteendemönster(Lahdenperä& Lorentz, 2010). Svenska som andraspråk i skolan ses då som ett hinder eller hot för inlärningen av svenska och istället för att ämnet ska ses som en möjlighet för flerspråkiga elever, blir det ofta värderat som ”lågklassens” ämne. Det har hänt att obehöriga lärare har undervisat ämnet för det anses inte ett viktigt ämne i skolan. Den

monokulturella synen passar dåligt in i de flerspråkigas värld då den leder till att motivationen hos eleverna minskar och självfallet blir en stor förlust för hela vårt samhälle. Därför är det viktigt att skolans ledning förändrar synsättet från monokulturellt tänkande till interkulturellt (Lahdenperä & Lorentz, 2010).

4.3 Sociokulturellt perspektiv

Den ryske psykologen Lev S Vygotsky betonar att lärande sker i sociala sammanhang. Den sociokulturella tanken passar perfekt in i skolans värld där människor möter varandra och lär av varandra genom, till exempel, det sociala samspelet mellan elev och lärare, men även elev och elev kommer i fokus. Interaktion med andra människor är en viktig faktor för språkinläring (Gibbons, 2002).

I skolans värld sker lärande i också i grupp, då vi möter andra människor i samtal och i konversationer. Vygotsky kallar det kollektivt lärande, att utveckling sker i grupp att barn i samspel med andra kommer fram till goda resultat (Gibbons, 2002). Utifrån ett sociokulturellt perspektiv antar man att tänkande också kan vara en kollektiv process då något som äger rum mellan människor och inom dem (Säljö, 2000).

I Läroplanen (2011) står att eleverna ska vara medvetna om sitt lärande och förstå hur de lär sig inte bara vad de lär sig. Vygotsky (i Gibbons, 2002 s. 27) benämner ”inre tal” som kommer från tänkandet, att inläringen sker inifrån. Målet med inläringen är att barn ska bli medvetna om ”hur” man ska tänka inte på bara ”vad” man ska tänka.” (Gibbons, 2002 s. 27). Ett konkret exempel är när en elev räknar en uppgift i matematik tillsammans med en lärare. I detta sammanhang är inte intressant vad svaret på uppgiften är utan hur eleven har kommit fram till svaret, alltså tillvägagångssättet.

Det är viktigt att poängtera att språkinläring tar tid och att det är en process som påverkas på det sociala planet men även det psykologiska, Vygotsky använder sig av benämningen ”zonen för närmaste utveckling” när han vill belysa barns utveckling (Gibbons, 2002 s. 26). Stöttning och stöd är viktiga förutsättningar en elev får för att klar av sin utveckling och inläring, speciellt elever som ska lära sig ett nytt språk. I Skoleförordningen står det att:

Eleverna ska genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna når de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen. (Skoleförordningen, 2011. § 2).

Med detta citat kan vi pedagoger ta med oss, att eleven med rätt stöd och ett aktivt lärarstöd kan uppnå målen och klara sin utbildning. Den stöttning och stöd eleven får har en avgörande roll i elevens senare utveckling. Vygotsky uttrycker sig så här ”Det ett barn idag kan göra med stöd, kan hon eller han göra på egen hand imorgon”. (Gibbons, 2002s. 29). Eleven ska inte bara förstå under tiden hon/ han får stöd han ska också klara av att fortsätta sitt arbete utan något stöd.

Vygotsky (1978) (i Gibbson, 2002) betonar att inläring sker på bästa sätt när lärandet ligger ett steg före, i detta avseende är läraren en viktig komponent då han/ hon är ansvarig att undervisningen förs framåt och kunskaperna byggs på. Jag vill betona att med detta menas inte att undervisningen ska ligga över elevens kapacitet utan eleven ska vara mottaglig för informationen som ges (Gibbson, 2002). Tidigare forskning har också visat goda resultat på var undervisningsnivå ska vara då Stephen Krashens teori tas upp att inflödet ska ligga på en lagom nivå.

5. Skolan och undervisning

Avsnittet kommer belysa stöd som flerspråkiga elever kan få i den svenska skolan och vad styrdokumentet för 2011 säger. Jag inleder med svenska som andraspråk och studiehandledning sedan med bakgrundsfakta om modersmålsundervisning, avslutningsvis följer undervisning i modersmål.

5.1 Svenska som andraspråk

Enligt Torpsten (2008) bestämde utbildningsdepartementet 1995 i samråd med skolverket beslöt 1996 att svenska som andraspråk ska bli ett eget ämne i grundskolan. I materialet som gavs ut av skolverket fanns kursplan och betygskriterier.

I skolförordningen står det att undervisningen i svenska som andraspråk ska, om det behövs, anordnas för elever som har ett annat språk än svenska som modersmål. Undervisning i ersätter undervisning i svenska. Svenska som andraspråk får därutöver anordnas som språkval eller elevens val vilket eleven får möjlighet i årskurs sex (Skolförordningen, 2011 s. 800). Svenska som andraspråk kan också utformas på skolor där man samlar alla nyanlända elever i en klass. Det kan vara lite olika hur skolorna har lagt upp det, men det kan vara blandade årskurser i klassen. Detta kallas med ett annat ord förberedelseklass.

I kursmålen för 2011 står det att syftet med undervisningen i svenska som andraspråk är att eleven ska lära sig skriva, läsa och tala svenska på sin egen kunskapsnivå. Det innebär att det inte ska ställas för höga krav på den språkliga korrektheten. Efter att ha läst båda kursmålen i svenska kan jag bara se skillnaden på en mening som är viktig för lärare att understryka i ämnet svenska som andraspråk. ”Undervisningen ska ge eleverna rika möjligheter att kommunicera på svenska utifrån sin kunskapsnivå, utan att ställa för höga krav på språklig korrekthet.” (Läroplanen, 2011 s. 239). Vilket visar på att kraven inte är lika var det gäller den språkliga korrektheten. Viktig del i detta är bedömningen, då läraren inte ska haka upp sig på grammatikfel och stavfel utan bedöma innehållet i texten. Undervisningen utgörs av sådant som är den språkliga basen, alltså det som är självklart för dem som har fötts in i språket. Om läraren har möjlighet att samarbeta med modersmålsläraren blir undervisningen för eleven effektivare. Där man får chansen att integrera in elevens språkliga och kulturella bakgrund i uppgifterna.

Ämnet är alltså framtaget för elever som har ett annat modersmål än svenska. Undervisningen ska vara anpassad för dem och det ska vara ett stöd som dessa elever kan få. Det är även viktigt att eleven blir erbjuden och att han/hon går på undervisningen. Här kan eleven få

mycket mer hjälp i svenska språket. Han eller hon kan hänga med bättre på lektionerna och få en djupare förståelse i andra ämnen.

5.2 Studiehandledning

” En elev ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det.”(Skolförordningen, 2011 s. 800). Målet med handledning på modersmålet är att eleven på sitt förstaspråk ska få hjälp i olika ämnen i skolan och det ska leda till att eleven på ett effektivare sätt ska uppnå sina mål i skolan. Alltså är studiehandledningen till den elev som behöver stödet och handledningen undervisas av en modersmåls lärare.

5.3 Bakgrundsfakta om modersmålsundervisning

Den 1 juli 1977 var året som hemspråksreformen slog igenom, då infördes hemspråksundervisningen i våra svenska skolor. Detta innebar att kommunerna blev skyldiga att anordna hemspråksundervisning och studiehandledning på hemspråket, denna syn på och uppläggning av hemspråksundervisning gällde fram till 1994(Hylenstam & Tuomela, 1996).

Hylenstam& Tuomela (1996s. 30) pekar på att det finns två olika typer av motiv bakom hemspråksreformen ”det första gällde *stärkande av etnisk eller kulturell identitet*” och det andra gällde vikten av att ”*stödja en normal språklig, kunskapsmässig och allmänt kognitiv utveckling* för invandrar-och minoritets elever.”Stärkande av etnisk identitet handlade om jämlikhet, att alla människor skulle känna sig lika värda oavsett bakgrund. Ordet jämlikhet skulle vara att alla människor skulle ha samma möjligheter i samhället t.ex. utbildning och arbetsmarknad. Den andra typen av reformmotiv handlade mer om omsorg och elevens kunskapsmässiga utveckling under skoltiden. Från att vara ett stödämne i skolan blev modersmålsundervisning ett eget språkutvecklande ämne(Andersson & Jansson, 2007).

Enligt Andersson & Jansson (2007) bytte skolverkets förordningar beteckning på hemspråk till modersmål och detta skedde 1 juli 1997. Anledningen till bytet var för att termen hemspråk betydde att eleven använde språket bara i hemmet alltså i ett informellt sammanhang(Andersson & Jansson s. 13). Regeringen tyckte att den nya termen låg i linje med den förstärkta ställningen som den nya kursplanen har fått. Alltså att eleven ska identifiera sig med språket och att det skulle öka ämnets betydelse för elever, föräldrar och skolpersonal.

Ett sätt att förklara varför modersmålet är viktigt i skolan, är att se tillbaka på alla argument som låg bakom hemspråksreformen (Hylenstam, Tuomela, 1996). Ett annat är att titta på individens och familjers perspektiv som har en stor påverkan på hemspråksundervisningen. Ytterligare ett sätt de tar upp är kunskaper om tvåspråkighet och språkinläring relation till varandra. Att det tar längre tid för att andraspråket ska etablera sig hos en människa är en självklarhet. Om man som nyfödd inte har fått höra språket tar det givetvis längre tid att inhämta det nya språket. Skolan och samhället har en stor påverkan på barnens sätt att tänka.

5.4 Modersmålsundervisning

Modersmålsundervisning är frivilligt för eleven medan kommunen är skyldig att erbjuda ämnet. Syftet med undervisningen är att eleven ska lära sig sitt modersmål och lära sig om sitt modersmål. I läroplanen 2011 står det att eleven ska utvecklas i tal och skrift och bli medveten om betydelsen om modersmålet. Undervisningen ska också ge möjlighet till att eleven utvecklar sitt språk och sin identitet. Om modersmålet ska ge en effektiv inverkan gäller det att eleven under en längre period går på undervisningen (Beijer, 2008).

Ifrån skolverkets sida finns det tydliga riktlinjer och krav på vilka elever som är berättigade till modersmålsundervisning.

En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket. (Skolförordningen, 2011 s. 800).

Citatet ifrån skolförordningen ska ge oss pedagoger ett stöd om vem som är berättigade till undervisningen. Som lärare är det alltid skönt att ha en laglig text att följa. Det kan hända att det ställs krav från föräldrar att alla barnen får läsa modersmål oavsett om barnet inte har grundläggande kunskaper eller är ett språk som naturligt talas i hemmet.

6. Metod

6.1 Val av metod

I min undersökning har jag fördjupat mig i fyra utvalda skolors arbetssätt, med elever som har annat modersmål än svenska. För att få ett så rikt material som möjligt har jag kombinerat litteraturstudier med kvalitativa intervjuer. Stukát (2005) hävdar att när man vill belysa ett känt område men med ett nytt perspektiv passar den kvalitativa metoden som jag har valt väldigt bra.

6.2 Urval och intervju personer

Jag har valt skolor från fyra olika miljöer som ligger i Göteborgs Stad, men tillhör tre olika stadsdelar. Valet var baserat på att jag ville se olika exempel av upptagningsmiljöer med varierande andelen av elever med annan bakgrund än svenska i skolorna. För att avgränsa urvalet lärare hade jag två kriterier: att de hade elever med annat modersmål än svenska och att de undervisade eleverna i ämnet svenska som andraspråk.

I min undersökning har jag valt att undersöka olika exempel på hur pedagoger kan arbeta med ämnet svenska som andraspråk. Studien består av fyra djupintervjuer. Urvalet av kön eller ålder har inte varit intressant i min undersökning.

Jag kontaktade samtliga skolor genom deras rektorer som i sin tur hänvisade mig till respektive lärare i ämnet som var aktuellt för mig i detta fall svenska som andraspråk. Kontakten med skola 3 kom som ett tips via en rektor (snöbollseffekten) som arbetar på skolan som jag ville komma till först. Det visade sig att de inte undervisade ämnet svenska

som andraspråk. Rektorn berättade att de har alldeles få elever med annan bakgrund och att föräldrarna vägrar låta barnen läsa svenska som andraspråk. De ska läsa ”vanlig” svenska. För mig var det viktigt att ha denna stadsdel i min undersökning för att få spännvidd på mitt arbete. Så hon hänvisade mig till annan skola, men dock i samma stadsdel. I arbetet kommer jag döpa skolorna till A, B, C och D.

6.3 Genomförande av intervjuerna

Intervjumetoden är halvstrukturerad då jag har använt mig av färdiga frågor men inte färdiga svarsalternativ. Jag har använt mig av följdfrågor för att få så mycket information som möjligt (Stukát, 2005 s.39). Detta har gett mig möjlighet att få en djupintervju med de intervjuade. Innan jag började min undersökning hade jag intervjuat två lärare som pilotförsök, då det som (Stukát, 2005) framhåller är viktigt och se om frågorna fungerar. Jag valde att använda mig av min frågelista (bilaga 1), men jag följde den inte slaviskt. Jag var medveten om det hela tiden där jag visste vilka ämnesområden som skulle täckas in (Stukát, 2005 s.39).

6.4 Bearbetning av data

Jag har använt mig av bandspelare som författaren Johansson (2001) hävdar är ett lämpligt hjälpmedel då man använder sig av en kvalitativ intervju. Då man kan gå tillbaka och lyssna flera gånger på vad som har sagts och då få möjlighet till fler infallsvinklar kring det insamlade materialet. Under bearbetningen riktade jag fokus på hur de 4 utvalda skolorna arbetar med flerspråkiga elever. Jag har genomfört en kvalitativ bearbetning av det insamlade materialet från de intervjuade pedagogerna och försökt förstå helheten.

Efter läsningen av de transkriberade intervjuerna växte ett mönster av teman fram som jag formulerade i form av 5 rubriker under vilka jag strukturerar min resultatredovisning. Vidare kan man läsa olika delar i texten var för sig för att nå fram till en så fördjupad förståelse som möjligt.

6.5 Studiens tillförlitlighet

Stukát (2005) skriver att det är viktigt att ha kontroll på undersökningens reliabilitet, vilket menas att resultatet ska vara trovärdig och läsaren ska ta till sig texten. Genom att jag har fem års erfarenhet inom sfi har jag fått mig en förförståelse till ämnet svenska som andraspråk, vilket resulterar i att studiens reliabilitet ökar. Under intervjuerna var det viktigt att vara lyhörd och ställa frågor där intervjupersonen kunde beskriva situationer fritt. Detta lede till att varje intervju fick högre kvalitet och jag kunde belysa de olika frågeområdena. Samtliga som jag intervjuade gav mig intrycket att de var seriösa och pålitliga. Jag måste också tillägga att lärarna har lång erfarenhet och ett stort engagemang till ämnet.

Enligt Stukát (2005) är validitet en viktig faktor när man gör en undersökning. Den handlar om studiens giltighet, alltså att man har undersökt det som man vill undersöka från början och om man har använt sig av rätt redskap under studien. Jag har försökt, genom minkvalitativstudie, tolka mitt resultat på ett korrekt sätt och dessutom använt mig av olika informationskällor så som artiklar, litteratur och respondenternas svar. Vid varje intervjutillfälle har jag försökt att vara öppen och lyssna på den intervjuade. Det har varit medvetet, då jag inte ville påverka resultat i slutändan.

Generaliserbarhet förklarar Stukát(2005) att det innebär att forskningsmaterialet ska vara överförbart i någon form i andra miljöer. Studieundersökningen är inte generell för alla som undervisar svenska som andraspråk i Sverige.

6.6 Forskningsetik

Innan undersökningen genomfördes informerade jag samtliga pedagoger på skolorna vad mitt syfte var. Stukát (2005) skriver i sin bok att det är det viktigt, som forskare, att ta hänsyn till vissa krav när man gör en undersökning på människor.

Informationskravet handlar om att alla berörda ska bli informerade om studiens syfte och när som helst frivilligt avbryta sitt medverkande. Innan jag har börjat varje intervju har det tydligt framgått vad mitt syfte är med arbetet och det har framgått att allt används till mitt forskningsmaterial. Jag har även berättat till samtliga hur jag kommer använda resultatet och hur jag kommer presentera arbetet.

Konfidentialitetskravet innebär att forskaren tar hänsyn till den medverkandes anonymitet Stukát (2005). Forskaren ska ge de medverkande information om största möjliga konfidentiell som innebär om den personlig identifieringen. För att de intervjuade skulle känna sig trygga har jag berättat att det jag spelar in och skriver inte kommer att gå att identifiera och att skolans namn och övriga namn tillhörande individer inte kan spåras.

Samtyckeskravet säger att man ska vara tydlig med att berörda ska ha samtycke till att vara med i undersökningen, speciellt när man har med barn då man ska föräldrarnas tillstånd. Jag fick de intervjuades samtycke och tillstånd innan de började delta i min undersökning, både via telefon innan jag bokade in en tid för intervju och även under inspelningen av undersökningstillfället.

Nyttjandekravet innebär att det material jag har fått in skall användas till forskningsändamål. Forskaren får inte låna ut det samlade materialet till personliga ändamål. Materialet har bara används till min undersökning.

7. Resultatredovisning

Nu har vi kommit till, resultatredovisning, här ska jag redovisa mina djupintervjuer utifrån mitt syfte. Jag har använt en mall där den skola jag kallar A har flest andel barn med invandrarbakgrund och skola D lägst. Skolorna B och C hamnar mellan dessa ytterligheter. Vilket är viktigt att ha i åtanke när man läser arbetet.

7.1 Presentation av samtliga skolor och pedagoger

Skola: A ligger i nordost om Göteborg och är kommunal F-6 skola och omfattar ca 350 elever i åldrarna 6-12 år. **Lärare: 1** är utbildad till lågstadielärare med inriktning på engelska och idrott. Hon har läst en handledarkurs, 40 p i svenska som andraspråk och dramapedagogik på universitetet. Idag undervisar hon i årskurs 1 och handleder lärare som undervisar i årskurserna 1-3 i 11 skolor i Göteborg. Hon är ansvarig för ”räkna, skriva och läsa satsningen” som innebär att lärare i stadsdelen samlas i ämnena matematik och svenska och utbyter kunskaper med varandra. Hon har arbetat som svenska som andraspråklärare i tio år på nuvarande skola, men har arbetat som lärare sedan 1991.

Skola: B är en friskola och har totalt 250 elever. Skolan erbjuder årskurserna 1-9 och ligger inordnordost om Göteborg. **Lärare: 2** har studerat 45 poäng i svenska som andraspråk på universitet och har jobbat med ämnet sedan 1998. 1995 blev hon färdig lärare i SO årskurserna 4-9. Nu undervisar hon i klass 8 och 9, men har arbetat sedan 1998 på skolan. Hon har ett års erfarenhet från en annan skola i svenska och engelska, men inte svenska som andraspråk.

Skola: C är stadsdelens äldsta kommunala grundskola med cirka 380 elever. Skolan erbjuder förskoleklass upp till årskurs 9 och ligger i väster om Göteborg. **Lärare: 3** är ämneslärare i svenska, franska och svenska som andraspråk och har läst tyska och har examen i specialpedagogik. Hon undervisar i årskurserna 6-9 och har arbetat på skolan i 7 år. 1990 arbetade hon som SFI (svenska för invandrare) lärare.

Skola: D är en kommunal skola och ligger i sydväst om Göteborg och har ca 550 elever från förskoleklass upp till årskurs 9. **Lärare: 4** är grundskolelärare och har läst 40 poäng svenska som andraspråk och undervisar årskurserna 1-9 i svenska som andraspråk och har arbetat på skolan sedan 1976.

Avsnittet bygger på fem rubriker, **1)** pedagogernas olika sätt att arbeta och bedöma ämnet svenska som andraspråk, **2)** pedagogernas samarbete med modersmåslärarna, **3)** pedagogernas syn på föräldrarnas attityder till modersmålet, svenska som andraspråk och tvåspråkighet, **4)** vilket material använder pedagogerna i undervisningen och hur går uppföljningen till och **5)** pedagogernas förslag på förbättringar.

7.2 Pedagogernas olika sätt att arbeta med ämnet svenska som andraspråk

Lärare 1 sade att på Skola A går det 98 % elever med en annan bakgrund än svenska, därför har skolan bestämt att svenska som andraspråk ska genomsyra alla ämnen i skolan. Läraren gör också en bedömning som sker individuellt utefter var barnen befinner sig språkmässigt och aldrig utefter hur länge de har bott i Sverige. Ser man specifikt till kursplanen i årskurs ett till tre så anser läraren att det är en fördel att alla får andraspråkspedagogiken.

Skolan har fokus på att föräldrarna ska samtycka och förstå vikten av barnens behov av svenska som andraspråk, därför läggs stor vikt vid en bred kontakt med föräldrarna. Läraren anser att föräldrarna bidrar i stor utsträckning till att göra barn nyfikna, vilket underlättar

inläringen. Hon utgår ifrån vad eleverna vill, vågar och kan, som även är inskrivet i kursplanen. Det är viktigt att eleven får träna och försöka utan att bli bedömd på korrekthet. Läraren betonar att eleverna måste få ett flöde i språket.

Läraren lär eleverna att använda sig av strategier i olika arbetsuppgifter de får. Ett exempel som hon tog var vad eleverna ska tänka på när de lånar en bok. Just att ge dem redskap att skapa lust att läsa hos eleverna. På detta sätt tycker hon att eleverna får med sig många kunskaper.

Som lärare ska man värdera elevernas första språk. Ett exempel hon tog var från förra året då en flicka med befäst första språk som kom ifrån Syrien. När hon kom till klassen arbetade läraren mycket med förförståelse tillsammans med modersmålläraren. Det började gå framåt för flickan i svenskan. Enligt läraren var detta tack vare att hon hade ett rikt språk med sig. Därför var det lättare för henne att förstå de nya orden. En annan flicka kom ifrån Somalia under samma period, men för henne lossade inte språket på samma sätt. Läraren berättade att språkutvecklingen inte gick lika effektivt men tanke på hennes korta skolbakgrund och att hon hade inte ett eget utvecklat modersmål. Ändå strävar läraren efter att ha med eleverna i alla aktiviteter. Läraren berättar att ibland kan det bli för krävande för dem som tycker att språket är för svårt. Då är det helt okej för henne att eleven inte gör något. Hon menar att när barnen barasitter då studerar de runtom och får in omvärlden i bilder visuella tolkningar. Förförståelsen för ett språk är viktigt för att kunna få ett engagemang i språket man lär sig anser läraren. Läraren tycker inte att högläsning passar bra i de lägre årskurserna för att eleverna har svårt att följa vad hon läser. Det är så många ord de inte förstår, vilket leder till att de inte förstår innehållet. Eleverna får däremot läsa mycket böcker själva och för föräldrarna hemma.

Lärare 2 anser att eleverna behöver ett starkt förstaspråk. De ska kunna tänka kognitivt på det första språket. Den största skillnaden som läraren upplever mellan svenska och svenska som andraspråk är nationella provet i nian. Eleverna följer två kursplaner, men utför samma nationella prov. Ett exempel läraren tog var från ett Nationellaprov i nian. Vad betyder det att man ser ut som en fågelholk i ansiktet? Där blir det en kulturell färdighet och då räcker inte det med extra tid menade läraren. Därför tycker hon att det är viktigt att man blandar elever som läser svenska som andraspråk och svenskan. De lär sig mycket av varandra. Egentligen borde alla som har utländska föräldrar gå i svenska som andraspråk och inte bara de som behöver som det står i kursplanen säger läraren. Det blir en svår uppgift för oss lärare. Man kan inte kasta ut ett test och utifrån den bedöma om eleven behöver svenska som andraspråk. Enligt skolverkets bedömning och rapporter gör man ändå ett test som bedömning för om de behöver ämnet. Läraren själv använder sig av ett hemmagjort test som hon själv tagit fram, som innehåller en läsförståelsedel samt grammatikdel och skrivdel.

Hon framhåller att det är viktigt att eleven blir medveten och förstår sin egen språkutveckling. De behöver öva på att skriva mer utvecklande och inte se sitt skrivande som en brist. Hon berättar eleverna i hennes förra klass var rädda att skriva och detta lede till slut till att de inte vågade utmana sitt skrivande. En del av dem trodde att man är mindre begåvad för att man

har svenska som andraspråk. Lärare hade lektion i tvåspråkighet en dag och förklarade vilka positiva bitar de eleverna har.

När läraren började arbeta som lärare i svenska som andraspråk försökte hon behandla alla lika. Med detta menar hon att det inte görs skillnad på någon oavsett svensk elev eller med någon annan bakgrund. Idag frågar hon eleverna själva och försöker få med deras tankar och funderingar kring ämnet. Hon försöker se detta som något positivt. Det är bara svårt att veta när det passar att diskutera det. Läraren refererade till en ny rapport från skolverket där det stod att de elever som hade läst modersmål och "vanlig" svenska får högre meritvärde, än de som hade läst svenska som andraspråk och modersmål. Något som har fått henne att tänka båda en och två gånger innan eleven ska läsa svenska som andraspråk eller svenska.

I klass 8 idag är det tre elever som inte är födda i Sverige. Med dessa eleverna behöver läraren arbeta med uttal och punkt och stor bokstav, med andra elever som är födda i Sverige, men har en utländsk förälder, får hon gå in och bedöma om eleven har behov av svenska som andraspråk. Detta är en lästarklass och eleverna har stöttat varandra mycket i klassen. En del behöver inte ha svenska som andraspråk. Läraren använder sig av två olika kursplaner i klassrummet den ena är svenska som andraspråk och den andra är svenska och eleverna får individuella uppgifter. Med elever som läser svenska som andraspråk går hon inte in och rättar språkfel. På måndagar är de två personal i svenska då kan hon plocka ut elever som flyttat hit nyligen som behöver extra hjälp. Hon arbetar mycket individuellt med sina ca 24 elever och det fungerar bra tycker hon. Ofta gör läraren ett arbetsblad per lektion, då vet hon att alla är på samma ställe. Vissa jobbar snabbare än andra och då finns extrauppgifter. De elever som arbetar långsammare har ändå samma uppgifter. Hon säger att hon då får med alla på ett språkutvecklande sätt. Elever som behöver mer utveckling i språket brukar rekommenderas att välja svenska som andraspråk i språkval, då får de extra tid till att bygga upp språket.

Läraren använder sig av gamla nationella prov i undervisningen och hon tycker det är jättebra, för att eleverna får andra verktyg och strategier att jobba efter. På så sätt kan eleverna träna på olika strategier, vilket krävs när man hör och läser en ny typ av text. Läraren säger att om man ska individanpassa och gruppanpassa undervisningen finns inget bra material för alla. Hon gör mycket själv, klipper och klistrar och tar sådant som hon tycker är intressant.

Lärare 3 undervisar nu i nybörjarundervisning och svenska som andraspråk. Vissa av hennes elever är födda i Sverige, men de har ändå behov av svenska som andraspråk. På skola C fanns tidigare inte svenska som andraspråk i undervisningen. Som följd av ett besök från Skolverket för åtta år sedan fick skolan ett krav att man skulle förändra detta i stadsdelen. Då sköts det in pengar och lärare 3 fick fria händer att utforma ämnet. Läraren tog med SFI modellen där hon arbetade. Hon presenterade vad ämnet innehåller för eleverna och att det är frivilligt om man ville gå den här undervisningen. På skolan gick det då elever ifrån Iran, Irak och Bosnien. Läraren poängterade att eleverna inte skulle känna att de blev utplockade utan att det skulle vara ett val och ses som en tillgång.

De elever läraren mötte på skolan var andra generationens invandrare och hon insåg hon att eleverna hade stora behov av svenska som andraspråk. Först hade hon presentation i klasserna vad skillnaden var mellan svenska och svenska som andraspråk och eleverna fick möjlighet

till individuella samtal. Då fick hon höra vad eleverna tyckte att de hade lärt sig i svenska och på så sätt etablerade hon en kontakt. Sedan hölls föräldramöten med samma information. Det lede till att intresset ökade och fler elever som valde svenska som andraspråk. Hennes mål var att visa kvalitet på ämnet och att ge det en status.

Läraren undervisar i årskurs 6- 9 och säger att först i årskurs 6 har eleverna moderna språk och har då möjlighet att välja svenska som andraspråk i språkval. Idag har hon presentationer i årskurs fem på en timma, sedan får hon de elever som är intresserade i årskurs sex. Hon anser att det är viktigt att eleverna får tillfället att träffa henne och ställa frågor och få informationen om ämnet svenska som andraspråk. Elever som är nyanlända kommer direkt till henne och får hjälp med språket under två lektioner i veckan. Nu har hon 18 stycken elever som valt svenska som andraspråk. Om elever slutar i senare årsklasser måste eleven och föräldrarna fylla i en blankett som visar att eleven flyttar ifrån svenska till svenska som andraspråk eller tvärtom.

På skolan finns ingen förberedelseklass. Nyanlända elever går i en vanlig klass, men träffar läraren i svenska som andraspråk tre timmar i veckan tillsammans med andra elever ifrån olika länder. Flerspråkiga elever har behov av att lära sig modersmålet. Läraren ser det som en fördel bygger man på sitt första språk kan man lättare lära sig ett annat språk. Läraren berättade att många forskare hävdar att det man har kompetens på sitt första språk, det kan man också översätta till svenskan, då man kan relatera till sitt modersmål. Därför tycker läraren att det är viktigt att eleverna får prata sitt modersmål i klassrummet om det rör uppgiften och kan hjälpa varandra att förstå och på så sätt få en stolthet för sitt modersmål. Läraren ger eleverna verktyg för att skapa medvetenhet i språket när de studerar. Om eleverna t.ex. inte vet vad ordet mångfald betyder låter hon dem slå upp ordet i deras lexikon och hitta en synonym till ordet. Ett annat exempel är när eleverna får ett ord och sedan hitta vad ordet kan heta i andra ordklasser så som verb, substantiv och adjektiv. Därför anser läraren att man bör lära sig sitt modersmål för att kunna förstå sitt andraspråk bättre.

Lärare 4 berättade att på skola D ökar antalet elever med åren i svenska som andraspråk. Nu har läraren ca 35 elever, men inte alla samtidigt. Eleverna har ett passande schema så det inte krockar med andra ämnen i skolan. Undervisningen håller hus i ett klassrum med sex bänkar, som eleverna kommer till. Det kan hända att det blir fler än sex elever, men då försöker läraren sätta ihop en konstellation som är bra för alla. Något som var stressande för honom var att hålla reda på alla eleverna som kommer från olika årskurser, med tanke på att läraren undervisar alla årskurser. Läraren berättade att skolan idag är under omorganisation med tanke på den nya skollagen, men ville inte gå in i detalj vilka ändringar som är på väg.

Arbetet går ut på att arbeta individuellt med varje elev t.ex. mycket läsinläring i de lägre årskurserna. Han satsar mycket på läsförståelse i mellanstadiet och arbetar med att bygga upp ordförrådet i högstadiet och handleda eleverna framåt i språkutvecklingen. Läraren har bara arbetat på denna skola och har ingen annan erfarenhet, men han får erfarenhetsutbyte genom sammanslagning av skolorna. Där kan det hända att han lär sig något nytt för nyanlända.

Läraren tyckte att det var en stor skillnad att undervisa enspråkiga elever jämfört med tvåspråkiga. Med enspråkiga elever är det lättare att visa kursmålen och få eleverna att följa dem, medan i svenska som andraspråk känner man sig aldrig färdig med språket med eleven.

Alltså kan man inte lämna något förrän det satt sig. Det är mer individanpassat än att undervisa enspråkiga. Han säger att det är en konst att nå fram till eleverna.

7.3 Pedagogernas samarbete med modersmållärarna

Lärare 1 samarbetar inte med alla modersmållärare på grund av att de kommer när lärarna har slutat lektionerna för dagen. Modersmålsundervisning anser läraren är jätteviktigt. Där får eleverna träffa stolta modersmållärare och eleverna får känna att deras språk också är viktigt. Modersmålet bygger på att man har med sig det ifrån hemmet och sedan tillför eleven det i modersmålsundervisningen. De flesta elever har sin egen modersmållärare som de träffar en gång i veckan. Modersmållärarna är engagerade i eleverna och förmedlar en känsla av att man också kan studera på dessa språk. Läraren poängterade att det inte är lätt för modersmållärarna att ha en bra undervisning om det bara handlar om 80 minuter per vecka.

Studiehandledningstiden är på lektionstid. Då har lärarna möjlighet att prata och träffa modersmållärarna, men det är inte alltid det är samma lärare som har de i modersmålet. Om eleverna har samma lärare i både modersmål och studiehandledning försöker läraren sätta gemensamma mål för dessa elever. Studiehandling får de elever som behöver det i klassen. Läraren brukar känna av behovet ganska snabbt. För de nyanlända är behovet en självklarhet. Då fördelas alla som har samma språk i samma grupp och lektionstiden är två gånger i vecka. Läraren berättade att det är för lite studiehandledning för de äldre årskurserna, det gäller att få tag i modersmållärare som vill arbeta och kunna hitta samarbetstid kring ett barn. Många insatser baseras på den goda viljan att det ska bli bra för alla barn.

Lärare 2 vet inte när och hur länge eleverna har modersmålsundervisning och förklarar att inget samarbete förekommer med lärarna. ”En del nyanlända elever får studiehandledning på sitt språk men, ganska lite, alldeles för lite säger hon.” Läraren har många elever från Polen, hon brukar skicka över dem till en kvinna som arbetar i köket och som är polska. Ett tag översatte hon uppgifter, något som läraren kallade för en hemmagjord variant. Läraren vill att alla elever ska utvecklas men resurserna finns inte.

Lärare 3 berättar att det har inget samarbete med modersmållärarna pga. organisatoriska skäl, men hon borde ha det säger hon. Vissa elever får läsa sitt modersmål på andra skolor för att skolan inte kan erbjuda språken. Läraren har organiserade studiehandledning och skolan har fått fler nyanlända. De har handledning i tolv olika språk. Det är den intervjuade läraren som har schemalagt och förmedlar kontakter. Hon samarbetar med rektorn, matematikläraren och svensklärare för att tillsammans med språkcentrum utveckla samarbetet. Språkcentrum är en plats där samtliga skolor kan hyra in modersmållärare i olika språk. Läraren påpekade att mycket kommer att hända med den nya läraplanen 2011 på skolan. Med tanke på att det står att alla ämnen i skolan ska baseras på ett språkutvecklande sätt.

”Per definition är studiehandledning för nyanlända säger läraren, men de ser till behovet och några elever får ca 45 minuter studiehandledning i veckan per person.” Vissa elever går samtidigt för samma språk eller att det är syskon. På skolan har det hela tiden utökats tid för studiehandledning.

Lärare 4 meddelade att förr hade eleverna modersmålsundervisningen på skolan, men nu har skolan omorganiserats så eleverna får gå till en annan skola för att få undervisning. Tidigare när skolan hade förberedelseklasser hade lärarna mer kontakt med modersmålslärarna. Det är inte vanligt att eleverna får studiehandledning, men det kan hända. Modersmålsundervisning tycker läraren är bra för eleverna men, själva undervisningen beror helt på vilken lärare som håller i det.

7.4 Pedagogernas syn på föräldrarnas attityder till modersmålet, svenska som andraspråk och tvåspråkighet

Lärare 1 anser att föräldrarna tycker det är konstigt att det heter svenska som andraspråk. De tycker att benämningen är felaktig då det pekar på att "*andraspråk syftar på att det språket kommer i andra hand*". Läraren berättade att många föräldrar ser det som ett straff för att de själva har dålig svenska och att det arvet förs över till barnet. Ett exempel som läraren tog var en iransk flicka, vars föräldrar inte ville att flickan skulle vara med på undervisningarna i svenska som andraspråk. Hon fick istället följa klassens vanliga svenskundervisning. I nionde klass fick hon pris som bästa elev i svenska. Först när hon läste på universitet upptäcktes att hon hade luckor i sitt språk och fick avsluta sina universitetsstudier.

Läraren berättade att alla föräldrar inte håller med vad tvåspråkighet innebär. Vissa föräldrarna pratar svenska med sina barn för de tror inte barnen kan bli lika duktiga på båda språken. Då försöker lärarna på skola förklara om barnet inte har någon grund på första språket blir det svårare att bygga upp andraspråket. Läraren strävar efter att eleverna ska bli funktionellt tvåspråkiga. På skolan arbetar de mot tvåspråkighet om de har ett nytt tema, då visar läraren vad det heter på elevernas egna språk.

Skola A ligger ett invandrartät område och läraren berättade att tre av tio föräldrar väljer att barnen ska gå på andra skolor, så som i centrum, där de kan träffa svenska barn. Hon betonade att det är bra att flytta ifrån segregationen, men hon tycker också det är viktigt att man bor med dem man går i skola med. Läraren anser att det är mer spännande att undervisa tvåspråkiga elever, men det innebär också att man måste ha tålamod. Läraren hade en egen upplevelse från tiden då hon bodde i Peru. Då fick hon känna på konsten att sätta rätt ord i rätt sammanhang.

Lärare 2 berättade att majoriteten av föräldrarna har varit nöjda med ämnet svenska som andraspråk, men det har hänt att familjer protesterat mot att deras barn läst ämnet. Då har läraren bevisat barnens behov för föräldrarna genom att eleven fick göra ettspråktest. Läraren menar att föräldrarna inte ser syftet med att barnen läser svenska som andraspråk. De är osäkra om vad ämnet går ut på.

På skolan känner läraren att det är en utmaning att undervisa andra generationens invandrarelever, då de känner motstånd mot svenska som andraspråk. Läraren tycker att det kan vara svårt för eleverna att se skillnaden mot vanlig svenska. Om ena föräldern har ett annat modersmål än svenska ska man bedöma om eleven har behov. Om eleven skriver faktamässigt och konkret text hittar man inga fel. Då kan man integå in och specifikt visa att eleven har ett annat språk i botten. Och då säga till eleven att hon/han ska ha svenska som

andraspråk. Läraren berättar att skolan har missat att berätta för eleverna om de läser svenska eller svenska som andraspråk, något som har förvånat många elever på skolan. Från och med år 2011 har skolan som policy att eleven och föräldern ska få tydlig information vilket svenskämne eleven läser. I år har alla lärare på skolan B har fått 5 poäng utbildning i svenska som andraspråk.

Lärare 3 sade att alla föräldrar och elever är jättenöjda med ämnet svenska som andraspråk. Läraren anser att det är en fördel att man själv som lärare är tvåspråkig, hon har tyska som förstaspråk och det är snarlikt. Hon har också privata erfarenheter, då hon växte upp med invandrare och såg skillnad i status på finska lekkompisar och dåvarande jugoslaver. Sedan har hon arbetat på SFI och det var en grund att kunna ta emot elever här. Hon säger att hon lärt sig mycket av grammatik ur ett andraspråks perspektiv. Läraren har mött olika typer av inlärningshinder pga. trauman och har på så sätt en bra erfarenhet med sig. Hon vet hur man gör när det inte är så lätt att undervisa en elev. Tvåspråkighet för läraren innebär att eleven behärskar båda språken skriftligt och muntlig i olika situationer. Hon exemplifierar med "academic language" på båda språken, naturvetenskapliga fenomen och att man kan läsa skönlitterära böcker på båda språken med behållning.

Lärare 4 förklarade att föräldrarnas inställning till svenska som andraspråk är mycket varierade, bland de elever som har ett behov är föräldrarna positiva. Läraren tycker eleverna klarar ämnet hyfsat bra, men det kan bli problematiskt när de ska springa mellan skolorna, då läraren undervisar ämnet i årskurs 1-9.

Skillnad att undervisa enspråkiga elever är att man följer en kursplan och man har ett mål. I svenska som andraspråk lämnar inte något förrän det satt sig det är mer individanpassat och när man har nått fram till eleven. Han tycker att eleverna är tvåspråkiga när de tänker och reflekterar på svenska så det tar över. Men han vill tillägga att man aldrig blir "riktig" tvåspråkig.

7.5 Vilket material använder pedagogerna i undervisningen och hur går uppföljningen till?

Lärare 1 väver samman ämnena som, matematik, svenska, musik och idrott för att undervisningen som helhet ska drivas framåt. Läraren använder bl.a. idrotten till att efterlikna och skapa en djupare förståelse för hur djur agerar och hur man sedan också sätter ord till deras specifika rörelser, ex smyger och skuttar. Mycket av lärarens undervisning bygger på samspelet mellan eleverna under lektionerna och man utför muntliga övningar i par för att sedan övergå till individuella övningar.

Läraren arbetar mycket med att etablera studierutiner för att eleverna skall få en bild av hur man påbörjar och avslutar en övning. Hon använder i största möjliga utsträckning böcker där eleverna uppmanas att öva tystläsning cirka tre gånger i veckan med målet att det ska göras varje dag. Det är fokus på att hitta en förståelse för varje elevs utveckling genom att iaktta och gå in i diskussion med enskilda elever. Läraren gör anteckningar utifrån de iakttagelser som sker under elevens tystläsning vilket gör att hon kan gå tillbaka och säkra upp att eleven har förstått sammanhanget och syftet med en text. Eleverna gör också egna tankekartor som

baseras på ett eget valt objekt t.ex. även här använder man djur för att fånga elevernas intresse. Det bygger också på att läraren med samlade anteckningar och iakttagelser kan informera föräldrarna.

Lärare 2 arbetar individuellt utifrån varje elevs samlade portfolio som innehåller dokument såsom hörförståelse, läsförståelse och skrivtexter. Med denna så kallade mapp eller portfolio så ringar man in och fångar upp var eleverna befinner sig och används som underlag till utvecklingssamtal. Även läraren använder sina iakttagelser som grund till att bedöma elevens utveckling. Med att ha andra ämnen som SO gör att man även ser eleven i andra sammanhang och kan på så vis skapa en bredare bild. Läraren använder sig av en hemmagjord Exall fil där denne håller ordning på de olika eleverna och möjliggör uppföljning utifrån olika kriterier.

Lärare 3 använder egen utbildning inom språkutveckling som en del av det material som hon använder sig utav. Man söker information ifrån olika håll exempelvis genom att ta del av personer som arbetar vid språkcentrum. Det handfasta materialet utgörs av vad läraren själv har åstadkommit och klippt ihop av olika texter denne har samlat på sig. Med datorns hjälp kan eleverna även besöka en specifik hemsida som heter www.kreativpedagogik.se. Film har också en betydande roll i undervisningen tillsammans med bilder och skönlitteratur. Man uppmanar eleverna att ”ta del” av samhället, att texten som finns överallt i samhället angår dem. Man skapar en nyfikenhet till att ta del av olika intryck, skyltar med text som man ser ute.

Genrepedagogik är något som ligger lärare 3 varmt om hjärtat, som hon bland annat tillämpar när eleverna ska skriva en recension. Då får eleverna titta på hur andra recensioner som referenser och hur har andra elever skrivit tidigare. Hon berättar att när 9:orna skulle göra reportage då fick de leta i tidningen för att förstå hur man gör och hur man intervjuar, då ger läraren verktyg till eleverna som de behöver innan intervjun. Läraren satsar på att eleverna ska tänka själva utifrån en uppgift sedan prata två och två och sedan diskutera i stor grupp. Hon försöker vara tydlig med att eleverna inte skrattar om någon säger fel. Hon vill att eleverna ska känna sig trygga i klassrummet och våga göra fel.

Läraren förklarar att eleverna ofta behöver mer tid till uppgifterna är de får. Och det är viktigt att de får det, för att det ofta tar mer tid för dem att förstå språket. Hon har köpt in lexikon så att eleverna kan slå upp orden och när de skriver texter försöker hon förstå vilka svårigheter eleverna har, baserat utifrån sitt modersmål.

Elevernas språkutveckling följs genom att läraren gör en analys av grammatiken och innehållet det eleverna gör. Hon har pärmar som hon samlar in allt, så att hon kan gå tillbaka och titta. Vid muntliga framställningar filmar läraren med en Iphone. Hon visar eleverna inspelningen och går igenom vad som måste utvecklas mer. Läraren hänvisar till övrig personals förmåga att sprida delaktighet och i detta fall är det matematiklärarens engagemang som bidrar till att driva på förändringar på skolan.

Lärare 4 utgår mycket från kommunikationen och förståelsen för olika situationer när han följer upp eleverna. Det är inget speciellt studiemedel som erbjuds utan att man utifrån dagsaktuell information skapar ett rum där eleverna fyller på med sina egna tankar och

funderingar. Mycket fokus läggs på att iaktta och se elevernas individuella behov och att därifrån guida dem rätt i sin utveckling. Läraren blandar traditionell skollitteratur med aktuell media.

Läraren följer elevernas språkutveckling genom att samtala och kombinerar det med språktester som socialpedagogerna gör. Läraren lämnar in allt till rektorn och sedan väljer rektorn ut om de har rätt till svenska som andraspråk. Skolan arbetar med detta för första gången i år och varje år ska vi se över detta. De använder sig av nationella proven för att bedöma var eleverna ligger i trean och om läraren ser att någon ligger efter. Om de gör det har skolan erfarenhet och samråder med lärare som haft dem.

7.6 Pedagogernas förslag på förbättringar

Om lärare 1 skulle få bestämma vill hon att det ska vara två lärare i varje klass, så att de kan entusiasmera och engagera varandra. Det ger mycket till eleverna. Det finns också en trygghet i att vara två. Lärare 2 vill att det ska bli förbättring och ändring i skolförordningen. Svenska som andraspråk ska vara för alla elever som har ett annat modersmål än svenska. Lärare 3 föreslår att alla ämneslärare ska få en kompetensutveckling att de får kunskaper hur man arbetar språkutvecklande och att alla får teori och praktik på hur man kan göra. Hon berättar vidare att lärarna borde få ökad tid för studiehandledning och få mer tid att pratat med modersmålslärare. Upplägget på låg- och mellanstadiet i svenska som andraspråk önskade läraren skulle bli bättre på skolan. Lärare 4 hoppas på förbättringar inom organisationen, han säger så här ”när man arbetar med utländskt barn och så upplever man att de resurser det kräver inte finns”. Det är för lite resurser i dagläget, men lärare 4 hoppas att det blir mycket bättre. De elever som speciellt blir drabbade är de som kommer till Sverige i äldre åldrar, som 12 år (då eleven ska få betyg) och då är det svårt för dem att nå målen.

8. Resultatdiskussion

Detta avsnitt handlar om resultatdiskussion där jag kopplar studiens resultat till syfte och frågeställning. Detta kommer ske med hjälp av mina djupintervjuer. Jag utgår utifrån pedagogernas syn kopplat till teoretiska resonemang och tidigare forskning.

8.1 Pedagogernas olika sätt att arbeta och bedöma ämnet svenska som andraspråk

Samtliga lärare som jag intervjuade för mitt arbete hade kompetens i ämnet och även på två av fyra skolor hade alla lärare på skolan fått någon form av fortbildning i svenska som andraspråk, vilket visar en positiv inställning till ämnet. Att undervisa flerspråkiga elever innebär inte att en enskild lärare följer kursplanen, utan att hela lärmiljön har insyn i elevernas situation. Tvåspråkighetsforskaren Jim Cummins (i Otterup, 2004) menar att skolan skall vara en öppenplats för diskussion om hur skolan ska förhålla sig för att gynna minoritetselevers språk och kunskapsutveckling. Det innebär, menar jag, att i en mångkulturell skola bör alla lärare se sig själva som språklärare, för att kunna arbeta språkutvecklande i ämnet man undervisar i.

Alla skolor jag gjorde min undersökning på hade olika sätt att arbeta med svenska som andraspråk. I kursplanen 2011 finns inga riktlinjer för hur ämnet ska läggas upp. Kursplanen talar istället om vad syftet med undervisningen är. Skola A utmärkte sig genom att enbart erbjuda svenska som andraspråk så därför erbjuds ingen "vanlig" svenska på skolan. Skolan är stolt över att erbjuda alla elever ämnet och rektorn har satsat på alla lärare har fått 20 poäng i svenska som andraspråk. Viberg (2003) belyser att omman som lärare/undervisare i en mångkulturell skola skall oavsett ålder på barn eller ämne, ha kunskaper om ämnet andraspråkutveckling, eftersom eleverna studerar andra ämnen än svenska. Trots alla insatser från Skola A har föräldrarna inte varit nöjda med skolans arbetssätt, vilket har lett till att många elever har sökt sig till andra skolor.

Oavsett om 98 % eller bara 1 % av eleverna har invandrarbakgrund ska det finnas möjlighet för eleven att välja. I skolförordningen står det att alla elever har rätt att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina egna förutsättningar. Det gäller även elever som lätt uppnår kunskapsmålen (Skolförordningen, 2010 s. 800). Det betyder att varje elev ska utvecklas utifrån sin kapacitet, vilket är viktigt då att vi lärare måste sträva efter att arbeta individuellt och se till varje individs behov. Lärare 2 i Skola B försöker att integrera svenska som andraspråk i "den vanliga" svenskundervisningen där alla eleverna går tillsammans. Ur elevernas perspektiv kan det vara positivt då det inte görs någon skillnad mellan dem. Det som skiljde mellan ämnena i undervisningen var att eleverna i svenska fick extra uppgifter medan de i svenska som andraspråk fick mer tid på samma uppgift och att de blev bedömda utifrån två olika kursplaner och fick två olika betyg. Det som skiljer sig mest mellan kursplanerna är kraven på att behärska språket korrekt. Läraren i svenska som andraspråk ska titta på innehållet som eleven presterar och inte se till t.ex. grammatiska fel eller stavfel. I en sådan situation blir det en stor utmaning för läraren att hålla reda på alla dessa olika nivåer på eleverna, speciellt som majoriteten av eleverna har svenska som andraspråk. Nivån på eleverna är olika. För att eleven ska få utvecklas i språket måste enligt Krashens (i Bergman, 2001) teoriinflödet ligga på en lagom nivå, vilket måste vara en konst då man har så många olika nivåer på alla dessa elever.

Om skolan ska sträva mot samma mål speciellt vad det gäller flerspråkiga elever så, krävs ett samarbete i läroplanen och något som alla lärare ska vara engagerade i. Detta är något som lärare 3 arbetar för på skolan. Detta har lett till bättre samarbete mellan rektor och lärare under de senaste åren. Och detta har smittat av sig till lärare i andra ämnen då de har blivit mer engagerade i frågan om språkutveckling. Läraren har ansvar för att klargöra för sig själv, för eleven och för dess föräldrar varför hon/han ska läsa ämnet. Eleven måste alltså veta vad som förväntas av honom/henne och vad undervisningen går ut på, vilket Skola C har lyckats med då både föräldrar och elever ser syftet med undervisningen. Informationen sprids genom att lärare 3 går runt i klasserna och informerar elever om ämnets innehåll och syfte. Informationen ges även till föräldrarna via ett möte hon brukar ha varje termin. Hon anser att det är viktigt att skolan i samråd med föräldrarna kommer fram till beslutet. Därför har det aldrig, enligt henne, uppstått problem med föräldrarna angående vilket ämne eleverna ska läsa. Satsningen på tydlig information från ledning och lärare visar kvalitet och status på ämnet.

På Skola D plockar läraren ut elever från klassrummet för att ge dem undervisning i svenska som andraspråk. De nyanlända bedöms inte om de ska ha stöd eller inte utan de kommer automatiskt till läraren medan andra flerspråkiga elever kan uppmanas att komma när klassföreståndaren upptäcker att behovet finns. Skolan använder sig också av nationella prov och en specialpedagog som underlag för bedömning av behovet. På skolan är det bara läraren, som undervisar ämnet, som har utbildning inom området. Ingen annan lärare hade fått någon form av kompetensutveckling inom området svenska som andraspråk.

På samtliga skolor i min undersökning har alla elever möjlighet att läsa svenska som andraspråk i språkval, vilket alla har rätt till i sjätteklass. Men ingen av skolorna jag var på hade förberedelseklass.

När en lärare undervisar i svenska som andraspråk möter hon/han elever som ligger på alla möjliga språknivåer, jämfört med en lärare som undervisar i svenska. En annan viktig skillnad mellan de två svenskämnen är att en lärare i ämnet svenska alltid kan titta tillbaka på sin egen svensk lärare man hade i sin skola, men om man inte har haft en lärare i svenska som andraspråk är det mycket svårare att relatera till ämnet. Detta kan påverka hur man som lärare ser på frågan om identitet, som är mycket känsligt ämne för många flerspråkiga elever. En lärare som har svenska som modersmål har svårt att relatera till dessa elever. De kan känna sig klivna och tar illa vid sig hur man uttrycker etniska identitetsformuleringar. Alla lärare kanske inte har med sig samma kulturella erfarenheter som eleverna. Enligt forskaren Cummins måste lärare bejaka elevens kulturella, språkliga och personliga identitet för att skapa motivation hos eleven och en vilja att satsa på sig själv i inlärningsprocessen (Otterup, 2004). I detta läge är det viktigt som lärare att ha med sig olika kulturella erfarenheter av in i klassrummet. I min undersökning har lärare 3 tyska som modersmål och lärare 1 har bott i Peru. De fick känna på och lära sig ett annat språk. De fick även känna att man inte tillhör den dominerande gruppen. Lahdenperä har kommit fram till att om läraren och eleven hade samma bakgrund vad det gäller utbildning, etnicitet etc. så skapas det bättre samspel mellan lärare och elev (Lahdenperä & Lorentz, 2010).

Enligt Viberg (1993) har det uppskattats att en svenskfödd sjuårings basordförråd är mellan 8000-10 000 ord. Det har också konstaterats att om eleven inte behärskar sitt modersmål och dessutom har stora brister i svenska språket blir det mycket svårt för eleven att bygga vidare andraspråket. Gisela Håkansson, betonar vikten av modersmålets betydelse för andraspråksutveckling (Håkansson, 2003).

Eleverna behöver således hjälp av läraren i modersmålet för att bygga upp ett språk som ligger på en basnivå och arbeta parallellt med svenska språket om de ska hinna i kapp sina svensktalande kamrater i skolan. I de skolor jag undersökte betonade alla intervjuade lärare vikten av modersmålet. Om eleven inte har ett rikt modersmål blir svenska språket mycket svårare att lära sig. För att eleverna ska utvecklas i språket måste vi ge dem förutsättningar i modersmålet och då behöver skolan koppla in modersmållärarna i svenskundervisningen. Detta måste ske om vi lärare i svenska som andraspråk ska känna att vi har en rättvis undervisning. Det är lätt som lärare i svenska som andraspråk att känna att skolans resurser inte räcker till, speciellt för dessa elever som inte har varit i Sverige så länge men som ändå

går en vanlig klass därkanske alla andra förstår vad läraren säger. Lärare 1 på skola A som har 98 % av eleverna från ett annat land konstaterar att man borde vara 2 lärare i klassrummet för att hinna med alla elever. ”Våra elever behöver mer tid, jag som lärare känner att jag aldrig hinner bli färdig med en elev innan 3 andra inte förstår vissa ord i uppgiften.”

Eftersom rektorer har en stor makt i skolans värld är det av största vikt att de tror och vill satsa på andraspråksleverna för att de ska få en ärlig chans att komma ikapp sina jämgamla klasskamrater. Cummins (i Otterup 2004) hävdar också att om man har en positiv tro på skolan och skolpersonalen kan de bidra med en utveckling för minoritetselever genom att arbeta med frågor som rör språkinläring, utveckling och identitetsutveckling. Här i Sverige kan man lyfta frågan till en högre nivå tycker jag, våra politiker har här en viktig del i flerspråkiga barns undervisning.

8.2 Pedagogernas samarbete med modersmållärarna

Alla intervjuade lärare ansåg att organisationen av modersmålsundervisning inte var speciell bra på deras skola. Ett exempel är att lärare 1 hade inget samarbete med modersmållärarna. Då kan man undra hur lärarna i svenska som andraspråk och modersmållärarna, som har eleverna både i modersmålsundervisning och studiehandledning ska samarbeta med varandra. På Skola A berättade läraren att de försökte samarbeta när lärarna hade studiehandledning med eleverna, men då gäller det att samma lärare har dem i modersmålsundervisningen annars blir det svårt. Alla lärare anser att modersmålundervisning spelar en viktig roll i andraspråkinläring och de försöker därför uppmuntra eleverna till att läsa sitt modersmål. Många språkforskare och även läroplanen 2011 tar upp vikten av modersmålet. Om eleven har ett starkt förstaspråk bidrar det till att utvecklingen till andraspråket inlärs mycket lättare (Hystenstam & Tuomela, 1996); (Läroplanen, 2011 s. 15).

Tvåspråkighetsforskare Cummins säger enligt Otterup (2004) att orsaken till att minoritetselever ofta misslyckas i skolan är för de traditionella mönster vi lever kvar i med maktrelationer mellan dominerande och iunderordnade grupper samhället. Detta kan exemplifieras med modersmålundervisningen som tycks utgöra en underordnad aktivitet i skolan. De elever som vill läsa sitt modersmål kan göra det på den tid som ges, som i detta fall är efter skolan. På två av fyra skolor fick eleverna efter avslutad skoldag gå till en annan skola för att läsa sitt modersmål. Det bör påpekas att eleverna går frivilligt på undervisningen och att denna tid är efter skolan. Detta kan bidra till att ämnet inte anses vara viktigt och att eleverna är så trötta efter skolan och helt enkelt struntar i att gå på undervisningen. En viktig aspekt som Cummins enligt Otterup (2004) ser i detta är att läraren blir medveten om de maktförhållanden som finns i samhället. Lärarens roll är att arbeta för att etablera samverkande maktrelationer i klassrummet och i skolan. Den centrala kärnan är relationen och interaktionen mellan lärare och elev.

Redan 1977 då hemspråksreformen genomfördes, hade politiker fått upp ögon för vikten av stärkande av etnisk identitet hos för minoritetselever. Hemspråksundervisningen infördes då i den svenska skolan och kommunerna blev skyldiga att anordna hemspråksundervisning och studiehandledning av hemspråket (Hystenstam & Tuomela, 1996). Forskning visar hur viktigt

det är för elevens identitet att förstärka sitt modersmål. Jag har tagit upp modersmål i samband med identitet och refererat till bland annat till Börestam & Huss (2001) som säger att modersmålet kan vara en identitetsfråga. För många människor behöver det inte vara det språk man är född till och som individen senare i sitt liv betraktar som sitt modersmål. Det är viktigt att skolan visar intresse för våra elevers språk som de identifiera sig med. Alla lärare som var med i min undersökning arbetar utifrån insikten om hur viktigt det är att vi lärare uppmuntrar våra elever till modersmålet.

Samtliga lärare vet och forskning visar att om man har ett starkt modersmål blir andraspråket mycket lättare att ta till sig. Men ändå brister samtliga skolor jag besökte på den positiva biten som i detta fall är i samarbetet med modersmållärarna på skolorna. Skolorna behöver bli bättre på att organisera modersmålsundervisning på alla skolor. Eleverna skall inte behöva åka till andra skolor för att få undervisning och tiden på undervisningen skall organiseras bättre. Detta kan leda till att fler elever söker sig till undervisningen och det är också viktigt att vi tillsammans i skolan med modersmålläraren arbetar mot samma mål.

Språkforskarna Thomas & Collier (2002), i Andersson & Jansson (2007) har pekat på att om modersmålet integreras in i andra ämnen i skolan kan eleverna göra bättre progression. Det kan kopplas till ett undervisningsexempel i skolan så som studiehandledningen eleverna får på sitt språk. Jag har, i tidigare avsnitt, redogjort hur en undervisning kan se ut. Skolorna borde satsa mer på studiehandledningstid för alla elever som har svårt att hänga med på lektionerna. Enligt skolförordningen ska en elev få studiehandledning på sitt modersmål om eleven behöver det (Skolförordningen, 2011 s. 800). På alla skolor som var med i min undersökning konstaterade lärarna att alla elever som var nyanlända fick studiehandledning av något slag. Skolorna A och C gav det även till vissa elever som hade stora behov av handledning, medan på Skola B, där behovet är stort, förekom det endast i blygsam omfattning. En elev ska få professionell hjälp och hon/ han ska inte behöva, som exemplet ovan visar, springa över till matsalen för att få hjälp i sitt språk. På skola D förekommer det nästan aldrig att eleven får studiehandledning. Behovet finns men resurserna fattas.

8.3 Pedagogernas syn på föräldrarnas attityder till modersmålet och svenska som andraspråk

Föräldrarna spelar stor roll i barnens språkutveckling. Jag har tidigare i arbetet skrivit att föräldrar är språkförebilder för barnen och att vi i samspel med varandra lär oss ett språk (Viberg, 1996). Viberg visar att uppmuntran från bland annat föräldrar resulterat i att eleverna blir motiverade och detta har underlättat inläringen av andraspråket. I läroplanen står det att

Skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. (Läroplanen, 2011 s. 8).

Därför vill jag slå ett extra slag för samarbete mellan skola och hem, då vi ska försöka sträva mot samma mål och det leder ofta till bättre resultat i längden. Vi lärare ska ta tillvara på föräldrarna och använda dem som resurs till barnens språkutveckling. Alla skolor jag utförde

min undersökning på sade sig ha ett bra samarbete med föräldrarna. Läraren på Skola A sade att föräldrarnahade invändningar mot ämnet svenska som andraspråk. Föräldrarna ser inte syftet med ämnet, trots att information ges från lärarnas sida. Skolan ligger i ett område där majoriteten av föräldrarna har ett annat modersmål än svenska. Där kan det uppstå språkförbistringar mellan lärare och förälder. En lärare på skolan hade blivit illa behandlad av en förälder för att hennes barn inte blev undervisad i "vanlig" svenska. I kursplanen står det att svenska som andraspråk ska erbjudas till elever som behöver det. I detta avseende är det lärarens ansvar att bedöma om eleven har behov av svenska som andraspråk.

Lärare 2 i skola B tyckte att det borde bli ändringar så att alla elever som har en förälder som kommer från ett annat land ska läsa svenska som andraspråk. Det ska inte vara läraren som ska bedöma om eleven ska göra det. Men jag håller inte med läraren där i denna fråga för jag anser att vi lärare ska vara så professionella så vi ska kunna göra den bedömningen. Vikten av att alla gör bedömningen är för att som lärare måste vi se till varje individ och inte till en grupp elever som behöver ämnet.

I skola B hade det bara hänt en gång att föräldrarna inte var nöjda med att eleven skulle läsa svenska som andraspråk, men då fick läraren övertyga föräldrarna om detta genom att ge eleven ett prov i svenska så att de fick se vilka luckor eleven hade i språket. Skolan har brustit i att förmedla till eleverna vilket ämne de läser. Läraren berättade att i år har skolan som policy att informera både föräldrarna och eleverna vilket ämne som de bedöms i och får betyg i. Lärare 1 berättade vidare att föräldrarna är oroliga för att deras barn inte lär sig bra svenska, och att modersmålet står i vägen för deras svenska. Därför pratar vissa föräldrar svenska med barnen hemma. Som har framgått i mitt arbete har jag tagit upp vikten av modersmålet för andraspråkutveckling. Forskaren om flerspråkighet Henning Johansson (i Ladberg, 2003) skriver att förr blev föräldrar rekommenderade på BVC och talpedagoger att prata svenska med barnen, men idag har föreställningen förändrats. Numera ger forskare rådet till personal på BVC, läkare och till talpedagoger att ge föräldrarna rådet att tala sitt modersmål med barnen och hålla fast vid det. Broschyren som skolverket gav ut 2002 till föräldrar hette just om *Två språk eller fler?*

Jag har tidigare skrivit att föräldrarna på Skola A byter till andra skolor för sina barn så att deras barn ska få "vanlig" svenska i undervisningen, men även för att skaffa sig svensktalande kompisar. Viberg (1996) anser att språkanvändningen är motorn till språkutveckling och den sociala situationen utanför skolan har en avgörande roll i språkinläringen. Med tanke på att barnen på denna skola nästan aldrig har någon kontakt med infödda svenskar och aldrig får chansen att använda språket på samma sätt, tycker jag föräldrarna gör rätt för på så sätt får barnen använda det svenska språket på ett informellt sätt. Medan läraren på skolan tyckte att barn ska gå på samma skola där de bor.

8.4 Vilket material använder pedagogerna i undervisningen och hur går uppföljningen till?

Alla lärare strävar att vara professionella i ämnet man undervisar i, som jag har skrivit tidigare, vi möter elever i svenska som andraspråk med många i olika kunskapsnivåer och

språkliga nivåer. Då det viktigt att vi lärare hittar knepen för att förklara språket på alla nivåer och att kunna bedöma vilken utvecklingsnivå eleven befinner sig på inte alltid kan vara den lättaste uppgiften. Lika svårt måste det vara att lägga upp en undervisning som är anpassat till alla flerspråkigaelever.

Alla lärare jag träffade använde sig av att klippa och klistra ifrån olika böcker och tidningar, vilket kan påvisa att det finns för lite material eller att det kan vara en ekonomisk fråga för skolorna. Därför får oftast läraren använda förenklat material så alla kan vara med. Men som lärare ska man ha kontroll över läromedel och språket som eleven möter i undervisningen. Språkforskaren Stephen Krashen, i Bergman m. fl. (2001) kallar det för anpassat inflöde. För att sen kontrollera om materialet och läromedlet har varit anpassat för eleven kan läraren genom utflödet se om eleven har tagit till sig kunskaper och lärt sig. Det sätt att analysera elevens kunskaper är genom skrift och tal och dra slutsatser av det. Elevens inställning och medvetenhet är också viktig för inläringen (Viberg, 1996).

Alla skolor jag var på hade olika metoder för att och följa upp elevernas utveckling i ämnet. Alla lärare har ett stort ansvar att vara uppmärksamma och följa elevens språkutveckling. För att eleven inte ska få luckor i språket eller problem med uttalet och grammatiska brister gäller det att eleven redan i tidig ålder får stöd i det svenska språket så det inte resulterar i negativt språkbruk och kunskapsutveckling. Det är mycket viktigt att dokumentationen sker på ett enhetligt sätt för det händer ofta att elever byter lärare eller skola och i hans/ hennes studieplan står det klart vad som skall följas upp. Det är en skyldighet som vi lärare har och en bra metod för både föräldrar och andra inblandade personer att klart och tydligt se elevens utveckling. Elevens kunskaper och ett gemensamt språk mellan lärare tydliggör att lärarna har ett mål för eleven.

9. Slutdiskussion

I detta avsnitt kommer jag framförallt utifrån Vygotskys sociokulturella teori att vidare utveckla följande teman från min resultatdiskussion **1) Modersmålsundervisning på skoltid, 2) Att bo i en segregerad stad, fördelar och nackdelar med att byta skola till centrum, 3) Ska man prata svenska eller sitt modersmål hemma med sina flerspråkiga barn?, 4) Varför beteckningen ”svenska som andraspråk”, positiva och negativa sidor med förberedelseklass?. Avslutningsvis presenteras i den sista delen i kapitlet didaktiska reflektioner och förslag till fortsatt forskning.**

9.1 Modersmålsundervisning på skoltid

Att vi lärare i svenska som andraspråk kan spela en viktig roll för våra elever i skolan har jag förklarat, men en viktig faktor att se närmare på är att alla kollegor och skolledare får upp ögonen för detta viktiga ämne. Och att både vi lärare som undervisar i ämnet och de elever som har behov tas på allvar och får de som behövs så att vi kan bedriva en undervisning i ämnet enligt kursmålen. För att eleven ska klara kraven som ställs upp måste vi erbjuda den bästa metoden för inläring av det nya språket. Jag har i mitt arbete tagit upp tidigare forskning som visar på vikten av att eleverna har ett rikt förstaspråk för att lära sig ett

andraspråk, men vad gör vi med alla de elever som idag inte har ett befäst förstaspråk? Jag vill påpeka att det är viktigt att skolorna satsar mer på modersmåls lärarna och integrerar dem i olika ämnen i skolan, så eleverna får fackspråken mer begripliga för sig. Modersmåls lärare måste också samarbeta i skolans arbetslag och få plats på skolschemat. Vygotsky (i Säljö 2000) betonar att lärande och tänkande sker genom en kollektiv process, något som sker mellan människor. Det finns skäl att anta om det funnits ett mer utvecklat samarbete mellan lärarna hade det lett till många positiva effekter. Då eleverna ser sina modersmåls lärare oftare och språkutvecklingen ökar och modersmåls lärarna känner sig mer delaktiga i verksamheten, något som jag tycker är en självklarhet att alla lärare ska känna. Hemspråksreformen genomfördes för mer än 30 år sedan, men trots det finns det på skolorna fortfarande brister i samarbetet med modersmåls lärarna. I resultatet framkom att anledningen till att samarbete inte förekommer i skolorna är att modersmåls lärarna inte är på skolorna och arbetstiden inte är den samma. Om lärarna ska ha chans att träffas måste det finnas tid till samarbete. Därför tycker jag det är på tiden att modersmåls lärarens med i arbetslagen på skolorna. Vilever idag i ett samhälle där invandringen ökar, men förutsättningarna i form av tid till samarbete har inte ökat.

9.2 Att bo i en segregerad stad, fördelar och nackdelar med att byta skola till centrum

Elevernas hemmiljö spelar stor roll i deras språkutveckling. Därför är det inte alltid avgörande hur mycket kunskaper eleverna har med sig i bagaget. Skolans attityder till utbildning och föräldrars attityder till utbildning har stora betydelser till elevernas språkutveckling. Statistik från Göteborgs stad visar att föräldrarna i förorterna mellan 25-64 år har lägre utbildningsnivå än i centrum (Stadsdelsnämnd, 2009), vilket förmodligen leder till att eleverna inte kan få lika mycket hjälp hemifrån, jämfört med barn i som bor centrum.

Skolverket kom nyligen ut med en rapport om att de elever vars förälder har högst grundskoleutbildning klarar nationella proven i betydligt lägre utsträckning än de som har föräldrar med längre utbildning. Resultaten kommer från nationella prov i årskurs 3 (Skolverket, 2011). Jag har redogjort att statistik visar att föräldrar i förorten har lägre utbildning än de i centrum och enligt rapporten från skolverket är andelen elever som klarar nationella proven lägre för dessa. Det är extra viktigt för oss lärare i svenska som andraspråk att ha detta i åtanke när vi möter eleverna i förorten, men också att vi lärare ger föräldrar kännedom om vilka krav som ställs på eleverna, så de känner sig delaktiga i barnens skolarbete och att vi tillsammans siktar mot samma mål. I detta sammanhang är det viktigt att beakta det Vygotsky (i Gibbson, 2002) betonar; att en viktig faktor för språkinlärning är interaktionen med människor.

I mitt arbete har jag redogjort för en skola där vissa föräldrar inte är nöjda med undervisningsformen som skolorna erbjuder eleverna. Detta har resulterat till att några föräldrar har bytt till andra skolor i centrum så, att deras barn ska få "vanlig" svenska i undervisningen. Ytterligare orsaker är att de skall komma bort ifrån den segregerade stadsdelsmiljön och få svensktalande kompisar. Föräldrar hoppas att deras barn på så sätt skall få tidigare kontakt med svenska kompisar. På skolor som skola A har barn nästan aldrig

kontakt med infödda svenskar. De får aldrig chansen att höra svenskaspråket på ett brytningsfritt sätt. Vygotsky (1978) (i Gibbson, 2002) betonar att inläringen sker på bästa sätt när inläringen ligger ett steg före vilket görs när föräldrarna blandar sina barn med svenska barn på detta sätt får de svenska vänner och de möter ”ren” svenska på den vägen. Då får barnen höra det svenska språket överallt, på lekplatsen, på lektionerna och på fritids överallt så lyssnar de och tar efter.

Läraren på skola A berättade att barn ska gå på samma skola där de bor för att de efter skolan skulle leka med varandra, vilket jag inte håller med om. Det viktigaste är att se till barnens språkutveckling. Bara för att man inte går på samma skola som sina grannar behöver inte det betyda att man inte leker med varandra på fritiden. Oftast kan inte föräldrarna byta bostad pga. ekonomiska skäl men det ska inte hindra deras barn att gå på en skola i centrum där de kan träffa svenska barn. Jag har själv personlig erfarenhet av denna situation. Jag är uppväxt i en förort i Göteborg, men jag valde att gå i högstadiet och gymnasiet på skolor där majoriteten av eleverna var svenskar. Detta resulterade i att jag både fick svenska vänner som jag inte hade och att jag lärde mig bättre svenska än mina andra vänner som gick i skolan där vi bodde.

9.3 Ska man prata svenska eller sitt modersmål hemma med sina flerspråkiga barn?

Den forskning jag tagit del av i mitt arbete säger att det är en självklarhet att man talar sitt modersmål med sitt barn om man vill att barnet ska utveckla ett rikt första och andraspråk. Som förälder vill man att barnet skall prata brytningsfri svenska, men om personer är äldre när den kommer till ett nytt land har de ofta svårare att få rätt uttal. Just därför finns det inga positiva effekter av att som förälder tala svenska med sitt barn. Många gånger har mina vuxna elever berättat för mig att de pratar svenska med sina barn hemma för att de vill lära barnen tala svenska. I sådan situation ger jag alltid föräldrarna rådet att tala sitt modersmål med barnen och uppmuntra barnen att använda svenska språket med kompisar eller i andra situationer. Jag vill dock poängtera att för vissa föräldrar som är födda här i Sverige, men har föräldrar som kommer från ett annat land, kan frågan var lite kluven. Något som jag har tagit upp i tidigare forskning om tvåspråkighet och modersmål. Jag tycker att man som förälder ska känna efter vilket språk man behärskar bäst, vilket många gånger inte alltid är modersmålet.

9.4 Varför beteckningen ”svenska som andraspråk”, positiva och negativa delar med förberedelseklass?

Beteckningen svenska som andraspråk ”låter inte rätt- det är inte riktig svenska.” Den kommentaren har jag fått höra många gånger av lärare och elever ute på skolor jag har varit på under mina år som lärare. Om man hade tagit bort beteckningen svenska som andraspråk och istället bara hade beteckningen svenska men att, skillnaden hade varit olika i undervisningen då eleven hade fått träna på vissa moment som den behöver bli bättre på. Ett exempel kan vara att Ali från Irak läser svenska men behöver träna mer på att bygga upp sitt ordförråd och skriva bättre på svenska. Han ska få den hjälp han behöver i ämnet utan att behöva läsa svenska som andraspråk som det heter idag. Det har hänt att elever som läser ämnet kan känna

sig utplockadeur klassen, men i detta fall hade situationen inte förekommit för Ali. Detta är positiva effekter då jag tror att ämnet inte sticker ut lika mycket. Detta hade även lett till attsynen på ämnet hade förbättrats och statusen hade höjts. Alla berörda hade fått då en positiv inställning till ämnet. Vygotsky (i Gibbson) anser att det sociala samspelat mellan elev och lärare är en viktig komponent till språkinläring. Om lärarna inbjuder föräldrarna till ett gott samarbete ökar trovärdigheten i ämnet vilket resulterar till att eleverna blir mer motiverade och språkutvecklingen ökar.

I min undersökning framgår att olika sätt som lärare undervisar i ämnet, men man får inte glömma att inget sätt passar alla i en grupp och detta gäller speciellt de flerspråkiga elever vi möter i klassrummet. Ämnet svenska som andraspråk måste vara individanpassat på grund av den stora spridning mellan olika kunskapsnivåer som finns bland eleverna som läser ämnet. Det är en oerhörd utmaning för lärarna att anpassa nivå för alla eleverna. Materialet måste också vara anpassat för varje enskild elev.

I arbetet framgick att ingen av skolorna jag undersökte erbjöd förberedelseklass. Men jag tycker det är väsentligt att redogöra detta i mitt arbete. Därför har jag valt att här presentera de positiva och negativa aspekterna med förberedelseklass. Om skolan ska se till elevens bästa så kan en förberedelseklass vara positiv eftersom nästa alla elever i en sådan klass befinner sig på likartad språklig nivå och läraren använder sig ofta av ett språk där alla elever förstår. Vygotsky anser att stöttning och stöd är två verktyg som pedagoger ska använda för att eleven ska utvecklas (Gibbson, 2002) sådana stöd kan elever få i en förberedelseklass, då eleverna får lära sig språket i sin egen takt och läraren går inte vidare förrän alla har förstått språket. Elever med bristfälliga språkkunskaper kastas inte ut i en "vanlig" klass, vilket jag tycker bra för där förstår de oftast inte så mycket. För att gå i en vanlig klass krävs det ganska goda språkkunskaper. Jag anser att ett språk tar tid att lära sig så därför man kan aldrig skynda fram ett rikt språk. Denna åsikt styrs av Vygotsky som framhåller (i Gibbons 27) att språk tar tid att lära sig och han använder benämningen "zonen för närmaste utveckling". För nyanlända elever måste det få ta längre tid att lära sig svenska språket, vilket oftast görs i en förberedelseklass. Det är också viktigt när man kommer till ett nytt land och känner sig annorlunda, att man får en gruppkänsla och en känsla av samhörighet.

Det negativa med en förberedelseklass kan vara att eleverna kan leva i en värld för sig själva då de inte har någon kontakt med andra elever på skolan. Detta kan på ett senare stadium leda till att det blir svårare för eleven att komma in i klassen.

9.5 Didaktiska reflektioner

Att undervisa i ämnet svenska som andraspråk är mycket spännande och viktigt. Som pedagog, som arbetar med dessa elever, vet jag vikten av ämnet och därför blir det viktigt att jag tillsammans med andra pedagoger skapar förutsättningarna så att eleverna kan utvecklas. Vi måste erbjuda eleverna anpassat material och hjälpa varje enskild elev till att få rätt stöd. Elevernas yrkesmässiga och utbildningsmässiga framtid kommer till stor del att avgöras av om man har fått rätt hjälp.

Jag vill avsluta mitt arbete med att en lärare aldrig blir fullärd, yrket kräver att vi utvecklas och lär oss något nytt varje dag. Som lärare skall man alltid vara öppen och ha en positiv inställning till eleverna. Man ska sträva efter att utmana sina elever dagligen och bli utmanad av sina elever.

9.6 Förslag till vidare forskning

I undersökningen har du fått läsa om olika skolor och hur pedagogernas syn är på deras arbete. Organisationen kring flerspråkiga elever på skolorna var mycket olika, skolor ska sträva att utvecklas och det ska vara om eleverna får en likvärdig undervisning. Under tiden som jag har skrivit arbetet har det dykt upp många delar inom området svenska som andraspråk som hade varit intressanta att forska vidare om. Det hade varit intressant att se närmare på vilken syn flerspråkiga elever har till ämnet svenska som andraspråk. Mitt förslag till vidare forskning är att undersöka vilken inställning eleverna har till ämnet och om man ser någon koppling till modern målet utifrån elevernas perspektiv.

Referenslista

Andersson, Fia & Anders, Jansson (2007). *Flerspråkighet eller flerspråkighet: komplexitet och möjligheter i förhållande till barn med autism och Aspergers syndrom*. Stockholm: Institutionen för individ, omvärld och lärande. Lärarhögskolan

Beijer, Mai (2008). *Mest språk: språk -och kulturkunskap i ett alltmer gränsöverskridande samhälle*. Stockholm: Liber

Bergman, Pirkko, Sjöqvist Lena, Bülow Kerstin & Ljung Birgitta (2001). *Två flugor i en smäll -att lära på sitt andra språk*. Stockholm: Liber.

Börestam, Ulla & Huss, Leena (2001). *Språkliga möten två språkighet och kontaktlingvistik*. Lund: Studentlitteratur

Gibbons Pauline (2006). *Stärk språket, stärk lärandet: språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Hyltenstam, Kenneth & Tuomela, Veli (1996) "Hemspråkundervisning" s. 9-109. I Hyltenstam Kenneth (red.) (1996). *Tvåspråkighet med förhinder: Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige/* Lund: Studentlitteratur

Håkansson, Gisela (2003). *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur

Johansson, Bo (2006). *Examensarbetet i lärarutbildning: undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsföretaget.

Ladberg, Gunnila (1996). *Barn med flera språk- Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola och skola*. Stockholm: Liber utbildning

Lahdenperä, Pirjo (1997). *Invandrarbakgrund eller skolsvårigheter? En textanalytisk studie av åtgärdsprogram för elever med invandrarbakgrund*. Stockholm: HLS Förlag.

Lahdenperä, Pirjo och Lorentz, Hans (red.) (2010). *Möten i mångfaldensskola: interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar*. Lund: Studentlitteratur

Otterup, Tore (2005). "Jag känner mej begåvad bara". Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet

Skolverket (2011) Kursplan i modermål s 87-99. Kursplan i svenska s. 222-238). Kursplan i svenska som andraspråk s 239-257 (2011). "Läroplanen för grundskola, förskoleklass och fritidshem". Stockholm

Stukát, Staffan (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken, Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Torpsten, Ann-Christin (2008). *Erbjudet och upplevt lärande i mötet med svenska som andraspråk och svenska skola*. Växjö: University Press

Viberg, Åke (1996) Svenska som andraspråk i skolan s 110-147. I Hylltenstam, Kenneth (red) (1996). *Tvaspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Internetkällor

Andersson Roger, Bråmås Åsa, Hogdal, Jon (2009). "Fattiga och rika – segregationen ökar Flyttningsmönster och boendesegregation i Göteborg 1990-2006"
<http://pamflett.files.wordpress.com/2009/03/prelrapport-roger-a.pdf> (Dokumentet laddades ned 2011-12-20)

Skolverket (2011). Rapport från

Siris http://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common&notgeo=&report=grbetyg&p_ar=2011&p_lankod=14&p_kommunkod=1480&p_flik=U (Dokumentet laddades ned 2011-12-15)

Skolförordningen (2011)

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2011:185> (Dokumentet laddades ned 2011-12-15)

Skolverket (2002). *Flera språk – fler möjligheter – utveckling av modersmålsstödet och modersmålsundervisning*.

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1019>

(Dokumentet laddades ned 2011-12-15)

Skolverket (2011).Statistik på föräldras-

utbildningsnivåhttp://www.skolverket.se/statistik_och_analys/2.1862/2.4290/2.4442/foraldrars-utbildningsniva-betydelsefull-1.162582(Dokumentet laddades ned 2011-12-15)

Stadsdelsnämnd(2009).Statistik på utbildningsnivå i Göteborg

<http://www4.goteborg.se/prod/G-info/statistik.nsf>(Dokumentet laddades ned 2011-12-15)

Studera svenskawww.kreativpedagogik.se(Dokumentet laddades ned 2011-12-20)

Bilaga 1

Intervju frågor

1. Vad har du för utbildning?
2. Vilka årskurser undervisar du i?
3. Hur länge har du arbetat som svenska som andraspråklärare?
4. Hur arbetar du med andraspråksinläring?
5. Vilken inställning har föräldrarna och eleverna till ämnet svenska som andraspråk?
6. Anser du att eleverna i klassen har behov av modersmålsundervisning?
7. Tycker du modersmålsundervisning ger någon nytta till andraspråksutveckling?
8. Har du något samarbete med modersmålslärarna?
Om ja, hur arbetar ni?
9. Får elever studiehandledning på sitt språk?

Om ja, kan du ge exempel i vilka ämnen?

10. Har du och lärarna i andra ämnen något samarbete?

Om ja, hur arbetar ni?

11. Vilka metoder använder du för att få med alla andraspråkselever på ett språkutvecklande sätt?

12. Hur följer du elevens andraspråkutveckling?

13. Vad har du för erfarenhet av språkutveckling för elever med annat modersmål än svenska?

14. Har du undervisat enspråkiga elever?

Om ja, Vilka är skillnaderna om du jämför med att undervisa andraspråk elever?

15. Vad innebär tvåspråkighet för dig som lärare?

16. Vad använder ni för material i undervisningen?

17. Finns det något du vill förbättra?

18. Är det något du vill tillägga?

